

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Interkulturní soužití na pozadí života Češky v Berlíně

Vypracovala: Dominika Mazurová

Vedoucí práce: Mgr. Luboš Krnínský

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum

Podpis

Poděkování

Velmi děkuji Mgr. Luboši Krninskému za odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mě poskytoval v průběhu zpracování bakalářské práce.

Mé poděkování patří též mým přátelům za spolupráci při získávání dat pro výzkumnou část práce.

ABSTRAKT

Předložená bakalářská práce je zaměřena na problematiku interkulturního soužití na pozadí života Češky v Berlíně. Práce se zabývá interkulturní a multikulturní problematikou v České republice a pokouší se o komparaci se situací v Německu, konkrétně v Berlíně. Stále více sílí hlasy, které se vyhradzují proti myšlence interkulturního soužití. Bakalářská práce tedy částečně objasňuje, zda je myšlenka interkulturního soužití realizovatelná a jak tuto problematiku nahlíží autorčini přátelé z různých zemí.

Teoretická část poukazuje na vývoj interkulturalismu z historického hlediska a na jeho vnímání v současnosti. Okrajově porovnává nejpálčivější problémy interkulturalismu vybraných dvou zemí, Německa a České republiky. Praktická část práce je zaměřena na výsledky rozhovorů autorky s berlínskými přáteli, vyzpovídala je a dotazovala na jejich zážitky a problematiku multikulturality. Všichni žijí v Berlíně, ale pocházejí z různých částí světa. Svěřili se, zda považují multikulturalismus za přínosný a uchovávají si kulturu své země, či zda považují za nutné se v nejvyšší míře asimilovat. Cílem praktické části tedy bylo na příbězích částečně odkrýt způsoby interkulturního soužití v Berlíně a prozkoumat, zda preferovat a jakým způsobem interkulturalismus. Poskytla vodítko k nalezení rovnováhy mezi právem na vlastní kulturu imigrantů a mírou občanského přizpůsobení.

Klíčová slova: interkulturalismus – cizinci – kultura - soužití

ABSTRACT

This bachelor thesis is focused on intercultural coexistence in the background of life of Czech female in Berlin. Thesis will deal with intercultural and multicultural issues in the Czech Republic and attempts comparison with the situation in Germany, especially in Berlin. More noticeable are increasingly strong voices against the idea of intercultural coexistence. Bachelor thesis will therefore partly explain whether is the idea of intercultural coexistence feasible and how this issue looks in the eyes of the author's friends from different countries. The theoretical part will highlight the development of interculturalism from a historical perspective and its current perception. Marginally compares the most oppressive problems of interculturalism of selected countries.

The practical part is focused on the results of interviews with the author's friends in Berlin, as she interviewed them regarding their experiences and problems of multiculturalism. Each of them is living in Berlin at the moment, but coming from different parts of the world. They confes on whether they consider multiculturalism as beneficial and retain the culture of their homeland, or whether they consider necessary to assimilate to the utmost. Therefore the practical part will be inferred partly on stories, whether to prefer interculturalism and how to find a balance in adaptation in between the right to own immigrant culture and civic rate.

Keywords: Interculturalism - foreigners - Culture - coexistence

OBSAH

ÚVOD

1 VYMEZENÍ POJMŮ	11
1.1 PLURALISMUS.....	11
1.2 MULTIKULTURALISMUS.....	12
1.3 INTERKULTURALISMUS A INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE.....	13
2 KULTURY JEDNOTLIVÉ I GLOBÁLNÍ	14
2.1 EVROPSKÁ KULTURA.....	14
2.1.2 AMERICKÁ KULTURA.....	16
2.1.3 ISLÁMSKÁ KULTURA.....	17
2.1.4 ASIJSKÁ KULTURA.....	19
2.2 GLOBÁLNÍ KULTURA.....	20
3 INTERKULTURA V ČESKÉ REPUBLICE	23
3.1 HISTORIE INTERKULTURALITY V ČR.....	26
3.2 NÁHLED NA SOUČASNÉ PROBLÉMY.....	27
4 INTERKULTURA V NĚMECKU	30
4.1 AKTUÁLNÍ SITUACE V NĚMECKU.....	32
4.2 PŘÍKLADY KONKRÉTNÍ PRÁCE S MIGRANTY.....	33
5 PRAKTICKÁ ČÁST	
5.1 CÍLE PROJEKTU.....	39
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	40
5.3 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	40
5.4 TECHNIKA SBĚRU DAT A VÝZKUMNÝ VZOREK.....	40
6 KVALITATIVNÍ VÝZKUM-ROZHOVORY	42
6.1 ZPRACOVÁNÍ A INTERPERETACE DAT.....	49
ZÁVĚR.....	52
SEZNAM ZDROJŮ.....	54

MOTTO:

Prohlubujme to, co nás spojuje,
překonávejme to, co nás rozděluje,
uchovávejme to, co nás rozlišuje.

/Bernarda z Clairvaux/

ÚVOD

„Interkulturalismus jako myšlenkový či politický směr tvrdí, že lidé s různými kořeny mohou žít pospolu a učit se porozumět druhým, mohou a měli by se bez předsudků či iluzí dívat přes hranice rasy, jazyka, rodu a věku a učit se myslet na pozadí smíšené společnosti.“¹

Zastává stanovisko, že v demokratickém prostředí mohou vedle sebe žít nejen jednotlivci, ale celé společnosti s rozdílnou kulturou, která je prospěšná pro celý stát a veřejnost.

Od sedmdesátých let se stal interkulturalismus normou a bylo jej třeba propagovat a tím podporovat různorodost. Také bylo nutné ho respektovat, protože byl výrazem různých „identit“ rozmanitých sociálních skupin, především národnostních, kmenových, ale také sexuálních a generačních. V posledním desetiletí se poukazuje na to, že původní interkulturalismus, pokud se s ním nakládá s mírou, byl lepší než to, s čím se setkáváme dnes.²

Jedna cesta spočívá v nahrazování interkulturalismu nekritickým akceptováním všech kulturních jevů bez ohledu na jejich původ a politický, náboženský, sociální nebo duchovní kontext. Druhá cesta je nepřátelský postoj vůči jiným kulturám a civilizacím a čím dál zřetelněji se projevuje v průzkumech prováděných v přistěhovaleckých komunitách v různých evropských zemích. Ukazuje se, že sám pojem interkulturalismus se stává zdrojem kritiky a stále častěji se setkáváme s názorem, že tento přístup selhal. Malá míra integrace menšiny totiž handicapuje např. při shánění zaměstnání, pokud neovládají jazyk země, vede ke vzniku ghet a tím vyvolává napětí ve společnosti.³

Je to tedy téma velmi otevřené a současné, proto jsem se mu rozhodla věnovat ve své bakalářské práci. Zajímá mě o to více, že v současnosti žiji a pracuji v Berlíně, které je pověstné svým pestrým složením obyvatelstva, pocházející z různého kulturního prostředí. Multikulturalismus se zde uplatňuje jako konkrétní politika státu, jejíž cílem

¹ SARTORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha. Dokořán: 2008. ISBN 978-80-7363-380-6, str. 13

² Tamtéž, str. 15-17

³ Tamtéž, str. 25-29

bylo sjednotit všechny občany bez ohledu na jejich původ, rasu či náboženskou víru tak, že si zachovají své kulturní odlišnosti v co možná nejvyšší míře.

V teoretické části práce autorka seznámí čtenáře s pojmy jako multikulturalismus, interkulturalismus a pluralita. Bude se zabývat i historií a postojem k prolínání kultur na území České republiky. V uvedené části budou zároveň shrnuty nejnovější poznatky a trendy řešení koexistence různých kultur jak v České republice, tak příklady práce s migranty na území Berlína.

V praktické části uvádím příběhy několika mých přátel, které jsem formou rozhovoru vyzpovídala a dotazovala na jejich zážitky a problematiku multikulturality. Všichni žijí v Berlíně, ale pocházejí z různých částí světa. Svěřují se, zda považují interkulturalismus za přínosný, otevřeně líčí své zážitky s xenofobním postojem místních obyvatelstva. Někteří z nich si uchovávají kulturu své země, někteří považují za nutné se v nejvyšší míře integrovat do společnosti. V praktické části tedy bude na příbězích částečně možné dovodit, zda preferovat interkulturalismus, protože otázka nezní zda přijmout, ale jakým způsobem přijmout odlišnost kulturní, náboženskou i sociální.

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Dnešní společnost je jednoznačně společností otevřenou a v globalizovaném světě ani jiná možnost není. Ale i otevřenost má své hranice, které se sice mohou posouvat, může se i výrazně měnit jejich propustnost, avšak nějaká hranice vždy existovat bude. V médiích jsou denně propírány termíny jako multikulturalita, multikulturalismus, pluralismus, interkulturalita, přestože přesné vymezení pojmů je mnohým neznámé a z multikulturní výchovy se dnes stal již zprofanovaný pojem mnoha výchovně vzdělávacích akcí.

Cílem ať už pluralitní, multikulturní či interkulturní společnosti je podpora a upevňování vzájemných vztahů mezi různými sociokulturními skupinami. „*Proto směřuje k tomu, aby si tyto skupiny uvědomily, že rozmanitost je založena na rovnosti, aby se snažily poznat odlišné kulturní identity a respektovaly je jako rovnocenné a aby se naučily řešit konflikty pokojnou cestou.*“⁴ Abychom mohli k tomuto cíli směřovat, objasníme si jednotlivé pojmy, které se mnohdy prolínají a zdají totožné, v následujících kapitolách.

1.1 PLURALISMUS

Problém soužití různých národnostních menšin s většinovou populací není jen problémem společenským, ale také etickým a politickým. Velmi zajímavě hovoří Sartori o míře otevřenosti vůči přistěhovalcům. Klade otázku, do jaké míry může pluralitní společnost přijímat přistěhovalce, kteří odmítají její principy, aniž by se sama dezintegrovala. A jakým způsobem vůbec lze přijmout imigranta lišícího se původem, kulturou i vyznáním. Imigrant se může ukázat jako prospěšný na poli ekonomie, ale pro fungující společnost je nutné, aby byl co nejvíce prospěšný na poli dobrého, tedy pluralitního soužití.⁵

⁴ TICHÁ, Alena. Multikulturní výchova a výchova k evropanství. In: *rvp.cz* [online]. Červenec 2, 2014 [vid. 2014-07-02]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/1269/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-A-VYCHOVA-K-EVROPANSTVI.html/>

⁵ SARTORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha. Dokořán: 2008. ISBN 978-80-7363-380-6, str. 38

Dnes je slovo „pluralismus“ velmi v módě a bohužel se zařadilo mezi slova nadužívaná a zevšednělá. Vyskytuje se pluralismus kulturní, politický, náboženský či vědecký. Pluralita znamená „*mnohost, rozmanitost, složitost*“⁶.

Pluralismus vychází z toho, že „*zkušenost je příliš složitá, než aby se dala plně vystihnout jediným pohledem, jedinou teorií, odvodit z jediného základního principu.*“⁷ Sartori tvrdí, že právě rozmanitost a nesouhlasné názory v pluralismu patří k hodnotám, jež obohacují jedince a společnost. Předpoklad pluralismu tvoří tolerance, která ovšem na rozdíl od multikulturalismu rozdílné názory a hodnoty pouze respektuje. Pojem pluralismus je „*poměrně pružný, z toho však nevyplývá, že by pružnost pluralismu neměla hranice. I pružná struna se přetrhne, budeme-li ji příliš napínat. Zatím jej multikulturní společnosti napínají za kritický bod*“⁸.

1.2 MULTIKULTURALISMUS

Multikulturalismus zdaleka není pouhým jednotným ideovým hnutím, naopak se od svého rozvoje v 60. letech termín multikulturalismus používá v různých významových rovinách:⁹

1/ Stav společnosti, v níž vedle sebe koexistují různé sociokulturní skupiny, které mají specifické systémy institucí, tradic, postojů a hodnot. Zde je pojmu multikulturalismus užíváno neutrálně, časté soužití různých skupin neznamena automaticky přítomnost tolerance a vzájemného respektu ve vztazích mezi skupinami.

2/ Proces, při kterém dochází ke vzájemnému ovlivňování, prolínání kulturních systémů, případně vytváření systémů nových.

⁶ *Akademický slovník cizích slov*. 2. díl, L-Ž. [Zprac. J. Kraus, V. Petráčková]. Praha. Academia: 1995. ISBN 80-200-0524-2., str. 689.

⁷ Tamtéž, str. 689

⁸ SARTORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha. Dokořán: 2008. ISBN 978-80-7363-380-6, str. 67

⁹ PF JČU. Interkulturní vzdělávání. In: *pf.jcu.cz* [online]. Srpen 12, 2014 [vid.2014-08-12]. Dostupný z: <http://www.pf.jcu.cz/stru/katedry/pgps/ikvz/podkapitoly/a02ikv.pdf>

3/ Vědecká teorie, která se zabývá různými aspekty sociokulturní rozmanitosti, zkoumá a srovnává odlišné názory na svět, rozmanité vzorce chování a komunikační kódy, jejichž výsledkem je specifická adaptace společnosti na různá prostředí.

4/ Politická vize či společenský cíl, který usiluje o vytvoření pluralitní společnosti, zahrnující rozličné množství skupin, jedinců, pocházejících z nejrůznějšího sociokulturního prostředí, jejichž soužití je založeno na principech rovnosti, tolerance, respektu, dialogu a konstruktivní spolupráci. Požadavkem této vize je zajistit správnou alokaci zdrojů mezi tyto jedince.

5/ Souboru praktických či edukativních strategií a postupů, jejichž prostřednictvím bude dosahováno vzájemné tolerance, respektu stanoveného v politickém cíli. Zde mluvíme nejčastěji o multikulturní politice, či multikulturní výchově.

K potřebě naší práce tedy stručně platí, že pojem interkulturalismus používáme tehdy, existují-li vedle sebe různé kultury v jedné společnosti a tyto kultury jsou ve vzájemné interakci.

1.3 INTERKULTURALISMUS A INTERKULTURNÍ KOMUNIKACE

Koncept interkulturality nám zprostředkovává myšlenku rozmanitosti a potvrzuje skutečnost, že žijeme ve stále komplexnější společnosti, kde je čím dál více naléhavé zajistit jednotlivým kulturám „místo setkání“, tj. zajištění prostoru pro vzájemný dialog, vyjednávání a respektování menšin. Koncept interkulturality hledá způsob koexistence těchto odlišných kultur a způsob komunikace mezi nimi. Vychází přitom z předpokladu, že čím intenzivnější jsou interkulturní kontakty, tím preciznější je vzájemné poznání a pravděpodobnější možnost eliminace nejrůznějších konfliktů. Poznávání a respektování cizích kulturních fenoménů vytvářející platformu pro dialog však předpokládá interkulturní výchovu a vzdělávání.¹⁰

¹⁰ *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám : mezinárodní konference*. Praha : Komise Rady hl. města Prahy pro oblast n, 2004. ISBN 80-902972-6-9, str. 219

Definovat interkulturní komunikaci není jednoduché. Ve světové odborné literatuře existuje celá řada definic tohoto pojmu, které se různí jednak podle disciplín, které se jí zabývají, jednak podle kulturních oblastí, v nichž je tento obor pěstován. Uvádí se rozsáhlý přehled různých pojetí a definic interkulturní komunikace a poukazuje se mimo jiné na to, že lingvisté zpravidla užívají úzké definiční vymezení interkulturní komunikace tím, že její problematiku omezují na přímou interpersonální komunikaci mezi příslušníky rozličných kultur. Předmětem studia tohoto oboru se tak stávají komunikační formy, které lidé, členové různých kulturních skupin, užívají v interpersonálním kontaktu. Je to tedy celá oblast verbální, neverbální a paraverbální komunikace, která je chápána vždy dialogicky. Znamená to, že se jí účastní minimálně dva komunikanti, mezi nimiž existuje konkrétní sociální vztah.¹¹

Objektem zkoumání interkulturní komunikace v širokém pojetí je vedle interpersonální interakce také medializovaná interkulturní komunikace ve všech jejích podobách. Tento typ komunikace hraje v současnosti stále důležitější roli v životě každého člověka. Patří sem televize, rozhlas, film, internet a další formy, např. reklama (viz interkulturní adaptace reklamních sloganů) nebo různé mediální žánry, např. talkshows nebo reality-shows, které jsou stále častěji exportovány, globalizovány a zároveň interkulturně adaptovány na odpovídající specifické standardy a komunikační formy různých kultur.¹²

„Obecně je možno interkulturní komunikaci chápat jako obor, který studuje souvislosti mezi jazykem a kulturou, způsob verbálního chování/jednání příslušníků různých kultur, a tedy i způsob vnímání a chápání světa u různých etnických skupin. To je úkol ve fázi světové globalizace a zejména v současné spojující se multikulturní Evropě, velmi aktuální.“¹³

¹¹ *Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám : mezinárodní konference.* Praha : Komise Rady hl. města Prahy pro oblast n, 2004, str. 239. ISBN 80-902972-6-9

¹² Tamtéž

¹³ Tamtéž

2 KULTURY JEDNOTLIVÉ A GLOBÁLNÍ

Více či méně intenzivní kontakty mezi jednotlivými kulturami nebo civilizacemi, putování kulturních vzorů a hmotných lidských výtvorů, dálková obchodní výměna a míšení rozmanitých životních stylů provází lidstvo prakticky od počátku historie. Soudobá globalizace tento proces díky moderní technologii a komunikaci pouze v neobyčejné míře urychlila. Přesto lze z hlediska historického rozdělit jednotlivé kultury světa alespoň jako kulturu západní, do níž řadíme kulturu evropskou a americkou, kulturu islámskou a kulturu asijskou.¹⁴

2.1 EVROPSKÁ KULTURA

Evropská kultura je úzce spjata s antickou, ze které do ní přešla řada impulsů. Římské právo a antická politická teorie se staly základem evropského chápání práva, státu, politických systémů. Z antiky pochází obecné principy vnímání světa a člověka. Evropa převzala základní hodnoty, jež byly formulovány v antické filosofii: princip racionality, lidské aktivity a dobra. Cílem vědění v antickém pojetí je výzkum kosmu a přírody. Zabývá se také otázkami a hledáním odpovědí po lidském bytí a poznání člověka.¹⁵

Rovněž vnímání evropské jednoty má počátek v antice, ve které je Evropa vymezována jako jednotná geografická oblast. Na starověkých mapách je vždy znázorněna v podobě samostatného kontinentu. Toto vymezení je založeno na představě Evropy tvořící jednotnou civilizační a duchovní oblast. Jednota evropského prostoru je vyjádřena i v jejím názvu. Předpokládá se, že název Evropa pochází z asyrského EREB, znamenající západ slunce, večerní země. Slovo bylo protipólem k názvu ASU, znamenající východ slunce, jitřní země, z něhož se vyvinulo slovo Asie. Už v mýtech je Asie zemí bohů, kde člověk žije v přirozeném svazku s duchovním světem. Evropa je naproti tomu zemí lidí, v níž si člověk buduje svůj vlastní svět, vymaňuje se z područí bohů.¹⁶

¹⁴ Vaněk, J. *Filozofie a kultura v evropských dějinách*. Praha : Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-47-4, str. 23.

¹⁵ Vaněk, J. *Filozofie a kultura v evropských dějinách*. Praha : Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-47-4, str. 87-98.

¹⁶ Vaněk, J. *Filozofie a kultura v evropských dějinách*. Praha : Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-47-4, str. 87-98.

Antickou ideu jednotného evropského prostoru rozvíjí středověk v podobě jeho duchovního sjednocení na základě křesťanství. Křesťanství se také stalo základním faktorem, jenž se podílel na utváření profilu evropské kultury. Křesťanský postoj zdůrazňuje duchovní vnitřní poznání, lidskou aktivitu s vůlí zaměřenou ke konání dobra, mravní zdokonalení a princip rovnosti všech lidí před Bohem. Každý člověk má osobní zodpovědnost za své směřování k Bohu, čímž je dán význam každé jednotlivé individualitě.¹⁷

Rozkvět evropské kultury začíná renesancí. Je to doba rozvoje vědy, mechanistické přírodovědy, která klade důraz na racionální poznání. Počíná rozvoj technických věd umožňující expanzi evropské kultury do celého světa (díky rozvoji navigačních systémů pro lodní dopravu, zlepšení technické kvality lodí, rozvoj vojenské techniky a střelných zbraní) a ovládnutí mimoevropských území (vznik koloniálního systému). Je to také počátek vzniku americké kultury a protestantismu, který vedl k průmyslové revoluci a nástupu kapitalistického podnikání (svědomitá práce, etická legalizace zisku, jeho další investování).¹⁸

Průmyslová revoluce je charakteristická industrializací, urbanizací, je doprovázena populační explozí, vznikem a rozvojem prostředků masové komunikace. S tím je spojen rozvoj masové kultury, ale i zvyšování devastace přírody.¹⁹

2.1.1 AMERICKÁ KULTURA

Americká kultura vycházela z tradic kultury evropské. Spojené státy jsou potomkem anglosaské kultury, doplněné vlnami následných germánských, latinských, slovanských a židovských imigrací. Charakter kolonií v Americe značně ovlivnilo protestantské křesťanství. Filosofické, náboženské a kulturní myšlenky z Evropy byly modifikovány

¹⁷ Vaněk, J. *Filozofie a kultura v evropských dějinách*. Praha : Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-47-4, str. 108-114

¹⁸ Tamtéž, str. 117

¹⁹ Tamtéž, str. 172

procesem osídlování rozsáhlých neobydlených prostor, využíváním bohatství přírodních zdrojů, což podpořilo víru v moc člověka nad přírodou.²⁰

Uplatnění puritánských myšlenek umožnilo ve Spojených státech rozvoj kapitalistického způsobu podnikání. První zrnko kapitalismu bylo na americkém kontinentě zaseto již s příchodem Otců poutníků. Puritánské učení, které s sebou přivezli, vycházelo z kalvinismu. V novém prostředí však bylo pozměněno a stalo se bližší světskému životu, zdůrazňovalo aktivní konání, činy, americký puritanismus se stal náboženstvím činu. Společenský úspěch (nabytý majetek) se stává zaslouženou ctností. Do centra pozornosti se dostávají pojmy zisku, práce a soukromého vlastnictví. S tím souvisí důraz na individualismus, spoléhání se na sebe, jenž je ale ohraničen tradičními americkými hodnotami (rovnost, tolerance, liberalismus). Zmíněná rovnost znamená rovnost šancí a práv využít svých schopností ve svůj prospěch. Američané věřili ve změnu, v pokrok, v lepší budoucnost. Tato touha byla také hlavním spouštěcím mechanismem celé industrializace a pokračujícího vývoje technologií. Byli naplněni optimismem z neustálého materiálního pokroku a opakovaných úspěchů, které je měly vést do zářné budoucnosti.²¹

Američané si v sobě vypěstovali víru v jedinečnost své kultury. Této představě se říká americký excepcionalismus, víra nejen v odlišnosti, ale i v to, že jsou lepší než ostatní. Pocit této nadřazenosti lze vystopovat už v době příchodu osadníků do Nového světa. Osadníci našli bohatou zemi a počali ji považovat za boží dar a sebe sama za vyvolené. U Američanů se počal objevovat duch mesianismu-víry, že americké ideály je třeba předat i ostatním národům, misionářská touha předělat svět ke svému obrazu. Během 19.století soustředili svoji pozornost na americký kontinent. Z té doby pochází Manifest destiny – doktrína ospravedlňující ovládnutí severoamerického kontinentu i s jejími původními obyvateli – Indiány (v souvislosti s dobytím Ameriky zahynulo až 94 miliónů Indiánů). Kolem roku 1890, kdy osadníci dospěli na západní pobřeží, se počal uplatňovat Nový

²⁰ Garraty, J. *Tisíc a jedna zajímavost z amerických dějin*. Praha : Brána, 1998, ISBN 80-85946-87-4, str. 24.

²¹ Garraty, J. *Tisíc a jedna zajímavost z amerických dějin*. Praha : Brána, 1998, ISBN 80-85946-87-4, str. 26.

Manifest destiny orientující se mimo americký kontinent (americké intervence v zahraničí ve jménu svobody, demokracie, volného podnikání).²²

2.1.2 ISLÁMSKÁ KULTURA

Vznik islámu, jako nového náboženství, se klade do počátku 7.století, kdy působil jeho zakladatel, islámský prorok Muhammad. Po roce 622 (hidžra, počátek muslimského letopočtu) se Muhammad stává duchovní autoritou nově se vytvářejícího islámského společenství. Toto nové společenství už nespojovala pokrevní pouta v rámci rodu a kmene, ale náboženská a ideová soudržnost. Islámské společenství, nazývané umma, tak představuje národ, který vznikl na náboženském základě. Výbušnost a bojovnost arabských kmenů byla díky náboženství orientována ven - na šíření islámu.²³

Muhammad také obratně kombinoval sílu zbraní a politická jednání a postupně si získával další respekt mezi arabskými kmeny. Po Muhammadově smrti dochází k rozštěpení islámu. Vzniká větev sunnitská, která uznává za Muhammadova nástupce tradičně zvoleného chalífu a větev šíitská, jejíž přívrženci odmítli volbu a za nástupce považovali nejbližšího Muhammadova příbuzného Alího.²⁴

„Korán je závazný pro obě strany. Sunnité dále uznávají šest základních sbírek, v nichž jsou uspořádány zprávy o výrocích a činech Muhammada. Šíité uznávají jenom ta podání Muhammadových výroků a činů, které se opírají o autoritu Alího a jeho potomků.“²⁵

Islámské právo šaría ztělesňuje Boží vůli, je ideálním vzorem života jedince. Šaría obsahuje nejen univerzální morální principy, ale i konkrétní příkazy a ponaučení, jak by měl člověk jíst, modlit se. Dle Boží vůle jsou všechny činnosti a předměty rozděleny do 5 skupin na povinné, doporučené, zakázané, indiferentní a zasluhující pokárání. Autoritou ve společnosti je Boží vůle, zákon, nejedná se tedy o teokracii, ale o nomokracii. Chalífa je pak zástupcem prorokovým a má dohlížet na dodržování šaría. K respektovaným patří rovněž ulamá, tj. znalci islámského práva a imámové, ti kdo stojí při modlitbě v čele.

²² Garraty, J. *Tisíc a jedna zajímavost z amerických dějin*. Praha : Brána, 1998,. ISBN 80-85946-87-4, str. 63-91.

²³ *Islám: náboženství, historie a budoucnost*. Brno : Jota, 2010. ISBN 978-80-7217-628-1, str. 35-39.

²⁴ Tamtéž, str. 41-56

²⁵ Tamtéž, str. 58

Islám uznává rovnost lidí, ale pouze muslimů. Jinověrec stojí vždy níže než muslim. V rámci islámské ummy existuje silný pocit sounáležitosti a solidarity související s přesvědčením o vyvolenosti muslimů. Alláh odpouští všechny hříchy (po očistci) kromě jediného – odpadnutí od víry.²⁶

Během několika staletí došlo k masivnímu rozšíření islámu po celém Arabském poloostrově, do severní Afriky, na Pyrenejský poloostrov, Balkán a také do střední a jihovýchodní Asie. Během této expanze docházelo ke střetům s příslušníky jiných náboženských skupin (převážně křesťanských) a od té doby hovoříme o “svatých válkách a křížových výpravách.”²⁷

2.2 ASIJSKÁ KULTURA

Kultura asijská se vyvíjela po mnoho tisíciletí a je velmi složité ji ve stručnosti obsáhnout. Asijskou kulturu lze rozdělit na indickou a čínskou, ze které čerpaly kultury japonská a korejská. Zajímavé je, že právě indická civilizace je vědeckému zkoumání nejméně přístupná. Indičtí intelektuálové nezaměřovali pozornost na historické události, ale kladli důraz na tajemství lidské existence, na kontakty s nadpřirozenem, na hlubiny lidské duše a na její vztah k vesmíru. Indičtí myslitelé rádi rozvíjeli teorie vesmírných cyklů. Na jedné straně stálo náboženství jako neutuchající lidské hledání a na straně druhé umění, které usiluje o zformování vnitřní duchovní skutečnosti. Tyto dvě skutečnosti působily na okolní národy neodolatelným dojmem, proto často neváhali převzít prvky indického způsobu života jako projevy vyšší kultury a směr pro rozvoj své vlastní civilizace. Pro zkoumání kulturních dějin Indie jsou nejužitečnější buddhistické spisy, které dokumentují zvláštní postavení buddhismu v indickém kulturním spektru. Dalším důležitým literárním zdrojem zkoumání dějin Indie jsou Vědy, první srozumitelný a souvislý literární dokument. K jednotlivým védským textům byly přidávány komentáře v próze, dále texty pro meditaci v osamocení a duchovní pojednání tajného učení, známé upanišady. V Indické společnosti byl kastovní systém zprvu pouze teoretickou konstrukcí, nikdo nedokázal zabránit míšení přes hranice kasty. K praktickému přijetí kastovního systému

²⁶ *Islám : náboženství, historie a budoucnost*. Brno : Jota, 2010. ISBN 978-80-7217-628-1, str. 89-109.

²⁷ Tamtéž, str. 165

došlo pravděpodobně v důsledku dělby práce, přičemž plnoprávnou kastu tvořila duchovní šlechta. Nižší kastu tvořili řemeslníci a nejnižší, nebo zcela mimo kasty stála „nečistá zaměstnání, otroci či váleční zajatci. V tomto období Indie přijímá nové náboženství, buddhismus, které bylo pro mnoho lidí přitažlivé. Buddhův zákon nerozlišoval lidi podle kast. Buddhismus má dodnes v Indii dominující roli. Nejvýznamnější faktem však je, že se buddhismus stal vírou schopnou vývozu, vírou, která si získala nové přívržence i mimo Indii a byla mu poskytnuta plná podpora.²⁸

Číňané se na rozdíl od Indů trvale zajímali o svou minulost, zdůrazňovali praktické otázky společnosti než hloubání nad lidskou duší a nadpřirozenem. Věřilo se na dualitu duše, obě části spolu žijí a až v okamžiku smrti se znovu rozdělí. U Číňanů se vlivem taoismu vyvinul silný smysl pro lidské ctnosti, které se považovaly za nezbytnou podmínku spořádaného a úspěšného lidského života. Čínská etika se soustředila na vzájemné povinnosti v osobních vztazích. Čínští dějepisci pohlíželi na minulost Číny jako na studnici moudrosti. Kladli důraz na nalezení souladu mezi člověkem a přírodou. Smysly postižitelný svět se v Číně skládá z pěti principů: vody, ohně, dřeva, kovu a hlíny, každý prvek má své vlastnosti, které jsou ve stavu přírodního řádu trvalé. Čína je zemí jednoho sta škol, přičemž dvě nejznámější se věnovaly otázkám společenského uspořádání. Jsou to konfucíáni a škola taoistů, ze které se pak vyvinulo úplné náboženství. Další významný myšlenkový směr, který silně ovlivnil Čínu zvenčí, byl buddhismus, který silně ovlivnil sociálně kulturní vývoj Číny.²⁹

Zajímavým a příznačným rysem čínské a indické civilizace je, že pouze národy Dálného východu přijaly náboženské a filozofické systémy těchto dvou asijských civilizací celistvě a učinili z nich podstatné prvky spoluurčující jejich domácí kulturu.³⁰

2.3 GLOBÁLNÍ KULTURA

Pokud došlo v historii k setkání dvou či více kultur, mělo toto setkání zpravidla konfrontační charakter, přičemž neznámka docházelo k úplné likvidaci a potření slabší

²⁸ KREJČÍ, J. *Civilizace Asie a Blízkého východu : Náboženství a politika v souhře a střetání*. Praha : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-734-6, str. 151-175

²⁹ KREJČÍ, J. *Civilizace Asie a Blízkého východu : Náboženství a politika v souhře a střetání*. Praha : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-734-6, str. 182-198

³⁰ Tamtéž, str. 257

kultury. K tomuto potírání docházelo zejména tehdy, pokud silnější z nich byla přesvědčena, že pouze jejich kulturní zvyklosti a náhled na svět je jediný správný. Tyto tendence se projevovaly zejména v kultuře křesťanské a islámské.³¹

Západní civilizace vytvořila úžasné technologie, jakou je např. internet a přispěla tím k mohutné globalizaci. Ostatní kultury pociťují obrovský tlak a srovnávají se s ním různými způsoby. U kultur jihovýchodní Asie dochází k přebírání západních technologií a zcela pragmaticky je zařazují do svých schémat. Čína využívá internet jako nástroj k udržování moci tím, že jej přetvořila na celočínský intranet. Velmi silný odpor k západním technologiím vykazuje islám, který je chápe jako nástroj ďábla.³²

„Pasivnější kultury jsou Západem postupně vytlačovány: příklad společenského rozpadu, který přineslo otevření severoindického státu Ladakh turistice, popisuje Helena Norberg-Hodge v knize Dávné budoucnosti. Buddhističtí vesničané byli konfrontováni se svou chudobou, jejich kultura se jim začala náhle jevit jako špatná a nevyspělá. Mladí se rozjeli do měst a přestali respektovat zaběhané zvyklosti - a region ještě hlouběji propadnul do své chudoby.“³³

Na straně druhé zachraňují informační technologie mnohé z místní kultury. Např. kanadští Inuitové mohou studovat ze svých domovů a nemusí odcházet do velkých kanadských měst, odkud se vracelo zpět na sever jen malé procento studentů.³⁴

Dnešní globalizovanou společnost nazýváme postmoderní, což se projevuje větší tolerancí vůči cizímu, ale současně i určitou mělkostí a povrchním přejímáním různých témat z různých časových období a civilizací, „*kteřé se mísí do neuchopitelného guláše duchovna, nazývaného New Age. Místo vyprázdněné ideologie přebírá konzumerismus, emblémovou postavou postmoderny není bojovník za lepší svět, ale podnikatel, nikoliv poutník do svaté země, ale turista či tulák bez cíle,*“³⁵ jak uvádí ve své knize Bauman. Informační technologie popírají všechna omezení prostorem, protože umožňují

³¹ KREJČÍ, J. *Civilizace Asie a Blízkého východu : Náboženství a politika v souhře a střetání*. Praha : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-734-6

³² BAUMAN, Z. *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta, 2000, ISBN 80-7149-335, str. 45.

³³ ČINČERA, J. Kulturní globalizace. In: *czechfreepress.cz* [online]. Srpen 29, 2014 [vid 2014-08-29]. Dostupné z: <http://www.czechfreepress.cz/zona-kultura/jan-cincera-kulturni-globalizace.html>

³⁴ Tamtéž

³⁵ BAUMAN, Z. *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-7149-335, str. 56.

zaměstnávat a vytvářet pobočky firem v celém světě a nenutí zaměstnance opouštět své domovy. Ovšem z výzkumů vyplývá, že tento blahobyt a příležitosti, které globální zaměstnávání umožňuje, nejsou rozprostřeny rovnoměrně. Investory nepřitahují chudé a nejméně vyspělé regiony a nová místa nejlépe vznikají ve vyspělých oblastech s rozvinutou a fungující infrastrukturou, než v oblastech s chudým a méně vzdělaným obyvatelstvem. Bauman zmiňuje, že v těchto situacích nelze místa v nově prosperujících firmách nabídnout dlouhodobě nezaměstnaným a nekvalifikovaným dělníkům z těžkého průmyslu, či bývalým zemědělcům. Je zřejmé, že z globalizace profitují právě nejbohatší. „*Díky informačním technologiím možná opravdu zbohatne a více lidí, než dříve - zejména ti, kteří žijí v oblastech s rozumným stupněm zabezpečení informační infrastruktury a vzdělání. Ti co prohrají, budou ti nejchudší.*“³⁶ Bauman dále poukazuje na to, že opravdovým problémem globalizovaného světa je rozpor mezi pocitem usilovat o řešení chudoby a dalších civilizačních problémů lidstva a současně nechota elit vzdát se svého životního standardu. Paradoxem globalizace jsou rovněž pomyslní uživatelé internetu, který dnes využívá denně asi 8% lidstva a zbytkem světa, který řeší důležitější otázky než je přenosová rychlost – kde sehnat jídlo, vodu, práci, připomíná dále Bauman.

Státy jsou vázány mezinárodními smlouvami, proto stále více ztrácejí možnost ovlivňovat kulturní, sociální a ekologickou politiku své země. Skutečnou moc přebírají dva typy subjektů, nadnárodní firmy a občanská sdružení. Jak je uvedeno výše, nadnárodní, globální firmy ztrácejí vazbu s místní komunitou a přestože zaměstnávají místní obyvatele, jsou vedeny především ekonomickými zájmy, kterým je vedou často k neekologickému jednání. Ovšem jsou společnosti, které se cíleně zasazují o řešení globálních problémů, např. pojišťovací firmy se cítí být ohroženy klimatickými změnami. Další subjektem, který podstatně ovlivňuje společenské dění jsou občanská sdružení. Pomocí internetu organizují své akce a šíří myšlenky na sociálních sítích v globálním měřítku. Bez informačních technologií by toto bylo sotva možné a občanská sdružení tak získala nepominutelnou část moci.³⁷

³⁶ BAUMAN, Z. Globalizace. *Důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta, 2000. ISBN 80-7149-335, str. 59

³⁷ ČINČERA, J. Kulturní globalizace. In: *czechfreepress.cz* [online]. Srpen 29, 2014 [vid 2014-08-29]. Dostupné z: <http://www.czechfreepress.cz/zona-kultura/jan-cincera-kulturni-globalizace.html>

„Instituty, jako je právo na informace, zpřístupňování informačních systémů státní správy, zapojování veřejnosti do rozhodování či referendum, získají díky internetu nové dimenze: budou samozřejmější, častější, levnější, efektivnější. Politiku vyspělých zemí globalizovaného světa bude určovat střet mezi globálními občanskými sdruženími a nadnárodními společnostmi, ale také střet mezi lokálními iniciativami a reprezentanty státní moci.“³⁸

Ve vyspělých zemích světa převládá hédonistické pojmání světa, ovšem protipólem jsou ti, kteří spatřují své štěstí v přírodě, daleko od problémů volající po spoluúčasti na řešení. Příčinou je často přehlcenost informacemi, jejich dostupnost a velmi snadné publikování a v důsledku toho pokles víry v relevantní informace. Prakticky každý dnes může kdykoli cokoli šířit prostřednictvím internetu a tak je společnost zaplavena nebývale velikým množstvím informací. Informace se nekontrolovatelně šíří, došlo k nárůstu komunikace lidí z různých částí světa, nadprodukce filmů, hudby či televizních seriálů. Je zřejmé, že končí éra tradičních pasivních konzumentů sdělovacích prostředků, ale lidé se stávají aktivními spotřebiteli, začínají více sdílet a diskutovat. Věda a technika jsou hnací silou nové organizace práce, výroby, vzdělávání i kultury. Mnohdy se pomocí techniky vyrovnáváme i se svými osobními problémy.³⁹

V současnosti se setkáváme se globální uniformitou, globální značky zaplavují globální trh, lidé se shodně oblékají, chodí na shodné filmy po celém světě, používají stejné přístroje a šíří se podobné shodné vzorce chování po celé planetě. Ale nabídka je tak extrémně široká, že se nabízí rozrůznění zájmů, globální kultura je vždy pod vlivem nějaké místní a tak je vždy jinak přijata a interpretována. *„V konečném důsledku jsou to totiž lidé, jednotlivci, kteří rozhodují o tom, jaké kulturní vzorce či materiální produkty přijmou za vlastní a jak si je osvojí.“⁴⁰*

³⁸ ČINČERA, J. Kulturní globalizace. In: *czechfreepress.cz* [online]. Srpen 29, 2014 [vid 2014-08-29]. Dostupné z: <http://www.czechfreepress.cz/zona-kultura/jan-cincera-kulturni-globalizace.html>

³⁹ HERVÉ J. *Globalizovaný Západ. Polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor 2012, ISBN 978-80-7260-265-0, str.103.

⁴⁰ Tamtéž, str. 118

3 INTERKULTURA V ČESKÉ REPUBLICE

Tak jako v globálním světě, stala se i v České republice interkulturalita realitou. Po hrůzných událostech za druhé světové války, se vyvíjela Česká republika bez tradiční německé, polské, židovské či romské menšiny. Avšak již několik let můžeme pozorovat narůstající podíl národnostních menšin, příchodu cizinců, migrantů. Tento trend je patrný v celé Evropě a v důsledku snižující se porodnosti jsou tyto menšiny více či méně vítány už kvůli přežití národa. Cílem politiky České republiky je sjednotit všechny občany bez ohledu na jejich rasu, původ či náboženské přesvědčení zkrátka už jen proto, že je potřebujeme a to tak, že si zachovají v co největší možné míře své kulturní odlišnosti.⁴¹

Je třeba rozeznávat pojmy jako národnostní menšina, cizinec, migrant, azylant:⁴²

❖ Národnostní menšiny

Vymezení pojmu národnostní menšina a příslušník národnostní menšiny stanoví zákon 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně § 2 zní:

1. Národnostní menšina je společenství občanů České republiky žijících na území současné České republiky, kteří se odlišují od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi, tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo.
2. Příslušníkem národnostní menšiny je občan České republiky, který se hlásí k jiné než české národnosti a projevuje přání být považován za příslušníka národnostní menšiny spolu s dalšími, kteří se hlásí ke stejné národnosti.

⁴¹ Osobnostní rozvoj pedagoga. Cizinec, migrant, žadatel o mezinárodní ochranu, azylant. In: osobnostnirazvojpedagoga.cz. Srpen 29, 2014 [vid 2014-08-29]. Dostupné z: <http://osobnostnirazvojpedagoga.cz/moduly/m1/2-3-cizinec-migrant-zadatel-o-mezinarodni-cz/moduly/m1ochranu-azylant.html>.

⁴² Tamtéž

❖ Cizincem se podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky „rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.“⁴³

Česká republika jako jeden ze států Evropské unie dělí cizince na dvě skupiny. Do první skupiny patří cizinci a jejich rodinní příslušníci přicházející ze zemí Evropské unie, Švýcarska, Norska a Islandu. Druhou skupinou jsou cizinci z třetích zemí, kteří přicházejí z jiných, nežli výše uvedených států.

Žáci-cizinci a jejich rodinní příslušníci ze zemí Evropské unie, Švýcarska, Lotyšska, Norska, Islandu mají po příchodu do České republiky nárok na bezplatné kurzy českého jazyka. Tyto kurzy nejsou přístupny žákům-cizincům z třetích zemí. Tento nedostatek suplují dotační programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a aktivity neziskových organizací pracujících s cizinci.

❖ Migrantem je osoba, která se přesouvá z jednoho místa na druhé. Migrace může být vnitřní nebo vnější. O vnitřní migraci se jedná v případě, že se osoba přesouvá v rámci jednoho státu. Vnější migrace je uskutečňována mimo hranice země původu či posledního trvalého pobytu jedince. Osoba, která z daného území odchází je nazývána emigrantem. Naopak osoba, která přichází je označována jako imigrant. Stav, kdy dojde nejprve k emigraci a poté k imigraci je označován jako reemigrace.

❖ Žadatelem o udělení mezinárodní ochrany (dříve žadatel o azyl) se stává člověk, který při vstupu či pobytu v cizí zemi zažádá o mezinárodní ochranu z důvodu pronásledování či jiného ohrožení v zemi původu, humanitárních důvodů, popř. za účelem sloučení rodiny, která na území státu, kde o azyl žádá má již azyl udělený.

❖ Azylantem je člověk, kterému byl na základě žádosti o mezinárodní ochranu udělen azyl. Rozhodnutím o udělení azylu zároveň získává trvalý pobyt na území České republiky.

Z tohoto výčtu je zřejmé, že se na území ČR nacházejí osoby s různým společenským, politickým, kulturním, sociálním statutem a každý takový jedinec přináší naší společnosti přepestrý vzorec své vlastní kultury. „V České republice mají příslušníci národnostních a etnických menšin v souladu s Listinou základních práv a svobod, která je součástí Ústavy

⁴³ Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů

*ČR, mj. právo rozvíjet vlastní kulturu, právo na vzdělání ve svém jazyce a právo užívat ho v úředním styku. Za realizaci a koordinaci Koncepce integrace cizinců na území ČR odpovídá Ministerstvo vnitra ČR. V rámci této koncepce se zabývá ministerstvo školství systematicky problematikou vzdělávání cizinců. Za jeden z hlavních předpokladů úspěšné integrace se považuje připravenost vzdělávacího systému a jeho schopnost reagovat na měnící se podmínky. Zabezpečuje povinnou školní docházku dětí azylantů a žadatelů o azyl.*⁴⁴

3.1 HISTORIE MULTIKULTURALITY V ČESKÉ REPUBLICE

Během minulého století se chápání pojmu národnosti měnilo. První průzkum národnostního složení obyvatelstva se začal provádět od roku 1880. Rozhodující pro určení národnosti tenkrát byla obcovací řeč. Při prvním sčítání lidu po vzniku samostatné Československé republiky v roce 1921 byla národnost definována jako kmenová příslušnost, jejímž hlavním znakem byl zpravidla mateřský jazyk. Všeobecně byla před druhou světovou válkou vazba jazyka a národnosti velmi významná. Nepřipouštělo se uvádění více národností.⁴⁵

Po ukončení druhé světové války již nebyla národnost na jazyk vázána a byla definována jako příslušnost k národu, s jehož kulturním a pracovním ideálem je sčítaná osoba ztotožněna a ke kterému se hlásí. Při následujících sčítáních lidu bylo umožněno jednotlivci, aby si zapsal národnost podle svého přesvědčení. Významné sčítání proběhlo v roce 1991. Po sametové revoluci byla lidem dána možnost po dlouhých letech svobodně vyjádřit své postoje. Toto se projevilo zejména v otázkách náboženských a národnostních. Uváděna byla národnost moravská, slezská či československá, archy umožňovaly zápis národnosti bez omezení.⁴⁶

Je zřejmé, že tyto národnostní menšiny žijí na našem území několik století. Jak je uvedeno výše, pojem multikulturalismus je aktuální posledních 20-30 let. Do České

⁴⁴ JEŽKOVÁ, V. Multikulturalita Německa, Velké Británie, Švédska a České republiky a opatření vzdělávací politiky pro školní vzdělávání. In: *orbisscholae.cz*. Srpen 30, 2014 [vid 2014-08-30]. Dostupné z: http://www.orbisscholae.cz/archiv/2010/2010_3_06.pdf

⁴⁵ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 22.

⁴⁶ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 28

republiky počala v 70.letech přibývat početná komunita vietnamská. Zajímavé je, že ačkoli se Vietnamci do české společnosti významně etablovali, nikdy nezažádali o status národnostní menšiny. V 90.letech se zejména na Karlovarsku začala usazovat diaspora ruská, dále se objevili muslimští migranti. Nejsledovanější významnou část společnosti tvoří Rómská komunita a patří mezi skupinu obyvatelstva, vyvolávající nejkontroverznější postoje u majoritní společnosti.⁴⁷

3.2 NÁHLED NA SOUČASNÉ PROBLÉMY SOUŽITÍ V ČR

Mnohdy je soužití minority vnímáno majoritní společností jako problematické. Vypovídají o tom mnohé průzkumy veřejného mínění, zprávy v masmédiích, které stále upozorňují na vysoké procento negativních postojů většinové společnosti. Česká republika je otevřena světu poměrně krátkou dobu a neměla zkušenosti s velikým počtem národností, které se chovají jinak, respektují jiné hodnoty, opírají se o jiné tradice, komunikují odlišně a odlišná jsou i jejich očekávání od české společnosti.⁴⁸

Početnou komunitu tvoří v ČR ruská národnostní menšina. Česká veřejnost ji stále vnímá negativisticky, což pramení zejména z nezapomenutelného vpádu ruských vojsk v roce 1968 na naše území. Dalším důvodem negativního přístupu Čechů je novodobá éra ruského mafiánství. Autor Sládek se ve své knize věnuje výzkumu života Rusů na území ČR.⁴⁹ Uvádí, že motivy k migraci byly různé a tvoří široký komplex kombinací. Sociální situace migrantů byla vždy závislá na kapitálu, který si s sebou do cílové země přivezli, avšak mnozí se dokázali prosadit i bez počátečních finančních zdrojů. Na většinovou společnost hledí velká část ruské komunity kriticky a preferuje spíše uzavřenou komunitu. Přesto není přítomen žádný konflikt se českou veřejností ze strany ruské menšiny a Rusové Čechy přijímají převážně kladně. Pro hledání cest k poznání ruské diaspory bude nutné začít vést dialog s Rusy, poznat je a pochopit jejich smýšlení, pečlivě naslouchat jeden druhému.

⁴⁷ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 62

⁴⁸ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 77

⁴⁹ SLÁDEK, K. *Ruská diaspora v České republice*. Praha : Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-49-6., str.129

Mezi další etnikum žijící na území ČR řadíme ukrajinskou národnostní menšinu. Dokonce se předpokládá, že z hlediska ilegálních imigrantů, představují Ukrajinci velmi důležitou a pravděpodobně nejpočetnější skupinu. V letech 1993-1998 pracovalo v ČR na pozicích dělníků bezmála 50 tisíc Ukrajinců, s nelegálními dělníky můžeme hovořit i o 100-200 tisících pracovních sil.⁵⁰

Důvodem jejich odchodu z původní vlasti byly ekonomické podmínky, zajímavé je, že drtivá většina Ukrajinců nehodlala zůstat navždy. V současnosti probíhá na Ukrajině hospodářská, politická krize, občané jsou ohroženi válkou a mnoho z nich žádá o azyl právě v ČR a s negativně se vyvíjející situací se mnozí Ukrajinci rozhodli do vlasti nevrátit. S pobytem většího počtu Ukrajinských dělníků spojují čeští občané nárůst kriminality a zmenšování pocitu bezpečí. Převažují xenofobní pocity a jsou přenášeny i na Ukrajince, kteří s těmito jevy nemají nic společného. *„Nárůst počtu žádostí ukrajinských občanů o azyl v Česku se v posledních měsících v souvislosti s děním na Ukrajině pohybuje řádově v desítkách. Od počátku roku požádalo o azyl v tuzemsku zhruba kolem 250 Ukrajinců.“*⁵¹

K veřejností velmi sledovanou minoritu řadíme minoritu romskou. Romové by měli být vnímáni nikoliv za cizince, ale za občany ČR, kterými ve skutečnosti jsou. Žijí na našem území již po mnoho generací, jsou uznáni jako romská národnostní menšina. Je velmi složité a takřka nemožné popsat specifika Romů a soužití majoritní společnosti. Traduje se množství předsudků vůči Romům mající ještě středověký původ. Pronásledování a útlak se táhne celými dějinami pobytu Romů na evropském kontinentu. Vyvrcholením byla vyhlazovací politika německé říše, velká část Romských obyvatel skončila v koncentračních táborech a pro východoevropské Romy byl přichystán stejný osud. Ani po válce se jejich osud podstatně nezměnil, stali se objektem nedobrovolné asimilační politiky mnoha zemí.⁵²

Po válce zůstalo na českém a moravském území jen 600 osob romského původu. Do České republiky se Romové dostávali ve třech vlnách. A právě Romové z poslední, třetí přistěhovalecké vlny mají největší problém se začleněním do české společnosti, sousedé je odmítají akceptovat a oni sami vnímají českou společnost jako nepřátelskou.

⁵⁰ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 87

⁵¹ ČTK. O azyl v Česku měsíčně žádají desítky Ukrajinců. In: zet.cz [online]. Srpen 12, 2014 [vid. 2014-08-12].

Dostupný z: <http://www.zet.cz/tema/o-azyl-v-esku-msn-daj-destky-ukrajinc-2877>

⁵² ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str.120

Od roku 1990 odcházejí Romové do západních zemí, Kanady, Velké Británie, kde se pokoušejí získat azyl nebo se usadit. Po čase se ukazuje, že mnohé z těchto rodin pouze využívají štědrý sociální systém těchto zemí, které se brání nastavením přísnějších kritérií k získání povolení k pobytu. Tato necitlivá opatření vyvolávají ještě větší averzi k romské menšině.⁵³

Budoucnost má u Romů malou hodnotu, žijí přítomností, jistá je minulost. Proto si velká část Romů necení školního vzdělání, které přináší efekt až po mnoha letech. Ztrácí se dodržování tradic, mladí Romové jsou ovlivňováni školou, internetem a televizí.⁵⁴

Romská společnost má v soužití s českou společností nemalé problémy. Romům se vytýká hlučnost, nevzdělanost, nízká kvalifikace, špatná pracovní morálka, vypočítavost, nečestné jednání, lenost a snad nejvíce majoritu iritují sociální dávky, na kterých jsou romské rodiny doslova závislé bez ochoty situaci změnit. Společnost Romy vnímá jako někoho, koho nikdo nezval, vnímání jsou jako paraziti na sociálních výhodách státu. Nástup tržního hospodářství po roce 1989 vytlačilo z trhu pracovníky s nízkou kvalifikací, tedy většinu pracujících Romů. Pomalý, avšak pozitivní vývoj zaznamenáváme v postupné emancipaci romské menšiny, zájem státu o vzdělávání romských dětí. V posledních letech taktéž vychází mnoho knih s objektivními informacemi o Romech a vycházejí časopisy i knihy v jejich rodném jazyce.⁵⁵

Nejuzavřenější komunitou na území ČR je komunita vietnamská. Tato komunita nikdy nepožádala o uznání statusu národnostní menšiny. Vietnamci k nám přicházeli v 60. a 70. letech minulého století na základě dohod o vzdělávání a odborné praxi. Od let devadesátých přicházejí do ČR Vietnamci především kvůli obchodní činnosti a s nimi k nám přijíždí také jejich rodiny, děti, příbuzní. Zvyky a kultura této komunity jsou natolik odlišné, že mnozí z Vietnamců prožívají při vstupu na naše území šok, pramenící také z jazykových nedostatků. Tato komunita je velmi provázána, uznává tradiční hodnoty jako je rodina. Vztahy mezi občany ČR a Vietnamci nejsou nijak posilovány, což je

⁵³ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 145

⁵⁴ Tamtéž, str. 149

⁵⁵ Tamtéž, str. 151

způsobenou uzavřeností této komunity. Vietnamci se na našem území etablovali, velmi rychle dokázali podchytit nedostatky na trhu, ale v současnosti svou obratností a vynalézavostí přispívají k nárůstu kriminality, spojené zejména s drogami. Ke konfliktům nedochází, protože veřejnost tuto komunitu vnímá jako pracovitou, zcela nezávislou na sociálních dávkách.⁵⁶

Jednou z početných skupin migrantů začínajících svůj život na území ČR jsou muslimové. Jednu velkou skupinu tvoří migranti pocházející z velmi nuzných sociálních podmínek, jsou pronásledováni a jejich životy jsou ohroženy. Na území ČR žijí ve velice chudých poměrech, než je jim udělen azyl, nabídnuto bydlení a přiznány sociální dávky. Druhá skupina muslimů přišla do ČR studovat, pracovat či za svým životním partnerem. Muslimové se v zaměstnání přizpůsobí tlaku společnosti, v soukromí však preferují život podobný životu v zemi svého původu. Jak uvádí Pavlíková⁵⁷ ve své knize, setkala se část z arabských muslimů s xenofobií a rasismem, zejména kvůli svému vzhledu. Muslimové si ale cení, že česká společnost povětšinou akceptuje odlišnosti jednotlivých lidí, uvědomují si, že stát jim dává naprostou svobodu a je pouze na nich, jaké kulturní a náboženské tradice a zvyky zde budou dodržovat. Čechům mnohdy chybí základní fakta spojená s islámem. Často se jim vybaví terorismus, spojují si ho s primitivními životními podmínkami. Muslimové s cení na České republice klid, mírové soužití a poměrně dobrou vymahatelnost práva. „Muslimové s multikulturní zkušeností dodávají, že právě nyní je ta správná doba věnovat pozornost multikulturní výchově a vzdělávání, aby následující generace byly na multikulturní situaci připraveny.“⁵⁸

⁵⁶ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9, str. 99.

⁵⁷ PAVLÍKOVÁ, E. *Muslimští migranti a český sekulární stát*. Červený Kostelec: P.Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-018-5, str. 106-111.

⁵⁸ PAVLÍKOVÁ, E. *Muslimští migranti a český sekulární stát*. Červený Kostelec: P.Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-018-5, str.111.

4 INTERKULTURA V NĚMECKU

„Podle německého statistického úřadu žilo na konci roku 2013 v Německu přibližně 7,6 milionů cizinců (9,4% populace Německa), přičemž téměř pětina občanů Německa (cca 15 milionů osob) má migrantský původ. Podle definice Spolkového statistického úřadu mezi ně patří všechny osoby, které do Německa imigrovaly, a dále lidé narození v Německu s alespoň jedním rodičem, který imigroval. Tedy cca 7 milionů z nich jsou cizinci, cca 8 milionů má německou státní příslušnost – udělením státního občanství, nebo protože patří k 4 milionům vystěhovalců německého původu. Počet muslimů žijících v Německu se odhaduje na 4 miliony.“⁵⁹

Jako nejpočetnější skupiny lidí s migrantským původem jsou uváděni němečtí vystěhovalci a dále imigranti nejčastěji z Turecka, Polska, Itálie, Chorvatska a Řecka. Více jak 1/3 imigrantů tvoří občané členských států Evropské unie. Vzhledem k částečnému uzavření vstupu na pracovní trh, přicházejí migranti do Německa na základě slučování rodiny, německého etnického původu (Němci z východní Evropy a bývalého SSSR) a jako žadatelé o azyl. V posledním období stoupá nárůst pracovní migrace na vysoce kvalifikované pozice a výrazně narůstá počet přicházejících univerzitních studentů. V posledním desetiletí došlo k nárůstu počtu imigrantů o 20%, současně se ovšem zmenšují rozdíly mezi počtem imigrantů přicházejících do Německa a emigrantů, kteří z něho odcházejí.⁶⁰

Německé hospodářství se od poválečného období padesátých let spoléhá na práci migrantů. Velká část tehdejších takzvaných „gastarbeitřů“ odešla zpět do svých domovů v jižní nebo jihovýchodní Evropě, ale mnoho z nich zůstalo v Německu, kde současně žijí a pracují. Zůstalo i množství Turků, kteří se dostali do Německa později. Německo se postupně vyvinulo ze země „gastarbeitřů“ v zemi s řízeným přistěhovalectvím. Druhá velká skupinu přistěhovalců se skládá z vystěhovalců německého původu, kteří po mnoho

⁵⁹ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

⁶⁰ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

generací žili v republikách bývalého Sovětského svazu, v Rumunsku a Polsku a ve větší míře, především po pádu komunistických režimů, odešli zpět do Německa. Obě tyto migrační etapy vedly k tomu, že v osmdesátých letech byl v Německu počet přistěhovalců na osobu dokonce mnohem větší než ve tradičních přistěhovaleckých zemích, jako jsou USA, Kanada nebo Austrálie. Německo do začátku 2. tisíciletí představovalo zemi s diskriminačně exkluzivním modelem politiky vůči imigrantům, který byl postaven na předpokladu omezeného pobytu migrantů v Německu a otevření pouze pracovního trhu, v jiných oblastech života migranti nebyli přijímáni, bylo dost komplikované získat občanství. Obrat nastal po roce 2000. Získání německé státní příslušnosti bylo ze zákona zjednodušeno, kontakty mezi migranty a Němci jsou intenzivnější, tolerance k etnické kulturní rozmanitosti je samozřejmější. Zákon o přistěhovalectví, jenž vstoupil v platnost roku 2005, poprvé představil rozsáhlou legislativní úpravu, jež zohledňuje všechny oblasti migrační politiky.⁶¹

Německá migrační a azylová legislativní úprava je definována převážně na federální úrovni. Základ se skládá z Imigračního zákona (*Zuwanderungesetz*), jehož součástí je i Zákon o pobytu, který zaručuje vstup, ošetřuje pobyt a zaměstnávání občanů třetích zemí. Získání azylu a uznávání uprchlického statusu je zaštitěno ústavními zvyklostmi a Azylovým zákonem.⁶²

4.1 AKTUÁLNÍ SITUACE A SMĚR VÝVOJE INTERKULTURALISMU V NĚMECKU

Směr politice integrace imigrantů udává Národní integrační plán z roku 2007, jenž se skládá z více než 400 návrhů opatření k vytváření nových příležitostí pro osoby s migrantským původem a podporu jejich integrace. Samotná integrační politika podle vlády se zakládá na poskytování podpory integračních snah migrantů a současně vytváří určité integrační požadavky. Klíčovými opatřeními jsou celostátně nabízené integrační programy, které se zaměřují především na jazykové znalosti a základní znalost legislativy

⁶¹ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

⁶² Tamtéž

a společnosti v Německu. Stále častěji dochází k zvyšování významu integrace na lokální úrovni. Jednotlivé projekty se zaměřují na předškolní výchovu, zaměstnávání učitelů migrantského původu, zvyšování kompetencí imigrantů na pracovním trhu, podporu přístupu k zdravotní a sociální péči a skutečnému uskutečňování dialogu mezi zástupci nejrozličnějších kultur.⁶³

Německo se otevřeně přihlásilo k politice *kultury přijetí a uznání*, která si klade za cíl podporovat uznání kulturní rozmanitosti a rozvíjí občanskou společnost a angažovanost všech lidí bez ohledu na etnický původ.⁶⁴

Jako příklad můžeme uvést tzv. Chartu rozmanitosti. Významné obchodní společnosti jako BP Europe SE, Daimler, Deutsche Bank, Deutsche Telekom atd. podepsaly „Chartu rozmanitosti“ dle francouzského vzoru *Charte de la diversité*, jejímž smyslem je podpora různorodosti v podnikatelské sféře a institucích. Spolková kancléřka Angela Merkelová tuto iniciativu zastřešila, společně s představitelkou Spolkového úřadu pro migraci, uprchlíky a integraci (BAMF) Aydan Özoğuz. K iniciativě se přidalo více než 500 firem a veřejných institucí s více než 4 miliony zaměstnanců. Rozmanitost chápou jako šanci a zavázali se, že mladým lidem s migračním původem zabezpečí lepší šance na vzdělání.⁶⁵

„Kancelářka Angela Merkelová při zahájení diskuse o tvorbě Národního integračního plánu v roce 2006 použila heslo: Mluvit s migranty a ne o migrantech.“⁶⁶

⁶³ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

⁶⁴ Tamtéž

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ Tamtéž

4.2 PŘÍKLADY KONKRÉTNÍ PRÁCE S IMIGRANTY

Za příklad dobré praxe jsou považovány projekty organizace VIA (Verband für Interkulturelle Arbeit Regionalverband Berlin/Brandenburg /Sdružení pro interkulturní práci. Posláním sdružení je podporovat činnosti zaměřené na rozvoj demokracie a sebeurčení migrantů a migrantek.⁶⁷

Sdružení bylo založeno na základě souhlasu mnoha organizací, že vzájemné propojení a spolupráce jednotlivých organizací a dílčích projektů, může vést k zajištění většího efektu a kontinuity práce v procesech migrace a integrace zejména na politické úrovni v oblasti lobbyingu a advokacie. Cílem VIA je propojovat členské organizace, obohatit se navzájem, posilovat společně téma integrace migrantů a migrantek, interkulturní spolupráci. Nevyhýbá se tématu a diskriminace a vnáší je do politických diskusí a praxe v Berlíně a Braniborsku. Aktuálně má VIA přes 30 členských organizací, z nichž velká část se přeorientovala ze skupiny angažovaných aktivistů na profesionální sdružení pro interkulturní a antidiskriminační práci. Pro VIA je nanejvýš typické, že přes 2/3 spolupracovníků jsou migrantského původu. Zapojení Berličanů a Berličanek s migračním původem do všech aktivit sdružení bylo od začátku hlavním principem VIA, který zúročuje také na platformě politických diskusí při identifikování potřeb osob s migrantským původem a diskusích o prioritách zejména komunální politiky. Pro rok 2015 VIA chystá odborný seminář na téma stárnutí, kde bude tématem situace seniorů a seniorek s migrantským původem⁶⁸

Projekty „občanských navigátorů“ VIA uskutečňuje od roku 2005 ve více městských čtvrtích Berlína. Stěžejní myšlenkou těchto projektů je zpřístupnit lidem služby na komunální úrovni, tj. nabídnout především osobám s migrantským původem interkulturní pracovníky/navigátory při spolupráci s úřady, školami, lékaři, majiteli bytů

⁶⁷ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

⁶⁸ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

atd. na úrovni městských čtvrtí a podpořit zaměstnanost lidí s migrantským původem, kteří jsou kvalifikovaní a jsou z nejrůznějších příčin více či méně trvale v evidenci úřadů práce. Služba je tedy územně vymezena a je primárně v gesci komunální politiky.

VIA pro tento projekt získala podporu zastupitelstev několika městských částí a od roku 2005 v kooperaci se svými členskými organizacemi nabízí pracovní příležitosti obyvatelům s migrantským původem v pozici občanských navigátorů. Při vyjednávání o zavedení této služby s městskými zastupiteli argumentovali fakty. Vycházeli z dat výzkumu, který se zaměřil na analýzu osob ohrožených sociálním vyloučením v daných obvodech a využíval statistiky zejména úřadů práce. Uvedení lidé vesměs mají již německé občanství, nebo trvalý pobyt. Projekt je financován z prostředků Evropského sociálního fondu a také z prostředků na podporu zaměstnávání od úřadů práce. Pomoc se však nezaměřuje speciálně na migranty, ale obecně na chudé či sociálně vyloučené obyvatele určité čtvrti. Pomáhají současně migrantům v nelegálním postavení. Nabízí jim orientační poradenství a asistenci na úřady a ostatní veřejné instituce. Zaměřují se především na poradenství týkající se povolení k pobytu, školní docházky, bydlení, agendy úřadů práce, matrik, sociální péče atd. Velmi důležité je, že místní zastupitelstvo služby podporuje, navigátory sami zaškolují, např. úřad pro mládež vyškolí navigátory v nejdůležitějších funkcích, které vykonává. Samotní úředníci si službu navigátorů objednávají pro své klienty v případě komunikačních bariér. Disponují databází navigátorů s kontakty pro objednání služby. Vztah mezi navigátory a zaměstnanci místních úřadů rozhodně není anonymní, znají se a pomáhají navzájem. Navigátoři jsou především lidé s migrantským původem středního věku, kteří jsou ve svých komunitách respektovaní, aktivně pracují v migrantských sdruženích a proto je jejich krajané přirozeně vyhledávají. Např. v roce 2014 v projektu v Lichtenbergu pracovalo 10 navigátorů – 3 ženy původem z Vietnamu, 1 žena původem Kurdka z Iráku, 4 lidé původem z Ruské federace, 1 muž původem z Polska, 1 žena původem Němka. Většina z nich pracuje 30 hodin týdně (plný úvazek v Německu je 35 hodin/týdně).⁶⁹

⁶⁹ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

Zajímavé je, že VIA neklade velký důraz na jazykové kompetence navigátorů v jejich rodném jazyce. Zdůrazňují, že komunikačním jazykem by měla být němčina a jiný jazyk má být nápomocen pouze v případech, kdy se klienti nemohou domluvit s navigátory německy. Rolí navigátorů není poskytnout profesionální tlumočení při jednání s úřady. Samotní navigátoři největší přínos své působnosti spatřují v odbourávání strachu a nedůvěry mezi veřejnými institucemi a lidmi s migrantským původem.

Dalším zajímavým projektem je Projekt Stadtteilmütter und Stadtteinväter in Berlin (Městské matky a otcové v Berlíně). Od roku 2007 realizuje Diakonie, zejména ve čtvrti Friedrichshain-Kreuzberg, kurzy zaměřené na spolupráci s rodinami osob s migrantským původem, jejichž cílem je posílení kompetencí rodičů v oblastech výchovy dětí a zvládání každodenních úkonů v oblasti bydlení, práce, styku s úřady, sousedských vztahů atd. a vytvoření nových pracovních příležitostí pro městské matky, které mají roli interkulturních zprostředkovatelek. Diakonie vycházela ze zkušeností s prací s dětmi migrantů, které měly ve škole obtíže s docházkou nebo s učením a rodiče obvykle nevěděli, či neuměli tyto problémy řešit, či se podíleli na jejich vzniku. Současně vnímali jako velmi užitečné nabídnout programy rodičům, které zvýší jejich kompetence a uplatnitelnost na trhu práce, protože velké procento rodičů je bez zaměstnání.⁷⁰

Projekt Městské matky tyto problematické oblasti řeší programy v konkrétních městských čtvrtích s vysokým počtem osob s migrantským původem, kde nabízí možnosti sociálního poradenství a vzdělávání v oblasti rodičovské péče a výchovy a soustředí se zejména na nezaměstnané ženy všech kultur a národností, mající děti ve věku 0-6 let a jsou převážně migrantského původu s nižším socioekonomickým statutem.⁷¹

Cílem projektu je vylepšit šance dětí v procesu vzdělávání a rozvoji prostřednictvím aktivizace matek, podporou práce s rodinami v rodinných centrech a podnícením dobrých sousedských vztahů a podpůrných sociálních sítí a současně nabídnout pracovní

⁷⁰ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

⁷¹ Tamtéž

uplatnění pro kvalifikované „městské matky“ v centrech Diakonie. Projekt nabízí kvalifikační kurzy pro ženy, které se chtějí stát „městskými matkami“ a soustředí se na témata spjata zejména s výchovou, přípravou na práci s rodinami.⁷²

Uvedeme oblasti kvalifikačních kurzů pro ženy:

- *„vývoj a potřeby dítěte*
- *práva dítěte a ochrana dítěte*
- *vývoj a podpora řeči, vícejazyčnost dítěte*
- *význam hry pro rozvoj dítěte*
- *teorie učení, učení se učit, pomoc při učení*
- *schopnost používat média, mediální výchova*
- *péče o zdraví, zdravá výživa a pohybová výchova*
- *vzdělávací systém a přechody: školka/základní škola/střední škola*
- *aktivní role rodičů ve výchově a vzdělávání*
- *puberta, orientace v rolích*
- *prevence násilí*
- *prevence závislostí*
- *rozvod/rozchod*
- *materiální zabezpečení rodiny“⁷³*

Kurzů se účastní motivované ženy s migrantským původem, které mají aspoň minimální znalost němčiny a jsou registrované na úřadech práce. Diakonie má uzavřenou dohodu s úřady práce, že v průběhu kurzu účastnice nemusí aktivně hledat zaměstnání. Kurz končí kolokviem, kde účastnice prezentuje jedno ze vzdělávacích témat v němčině s cílem prokázat schopnost předávat nabyté informace dalším migrantkám. Po úspěšném absolvování ženy mají možnost získat práci v centru Diakonie.⁷⁴

⁷² DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zář 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

⁷³ Tamtéž

⁷⁴ Tamtéž

Pracovní náplň městských matek

- „vyhledávání potřebných matek a rodin ve svém okolí a předávání informací z kurzu. Městské matky mají speciální balíček informačních materiálů nejen edukačního charakteru, ale také s kontakty na veřejné instituce
- organizování setkávání rodičů s učiteli ve školkách a školách s cílem zapojit rodiče do procesu vzdělávání, účast na třídních schůzkách, doprovod na úřady a další instituce
- zapojení do provozování rodinných kaváren/center. Matky připravují např. společné snídaně, programy pro děti atd. Cílem je vytvořit důvěrný prostor a most mezi institucí a rodinami migrantů.
- práce s veřejností, osvěta o projektu, účast na festivalech a slavnostech města⁷⁵

Každý týden mají městské matky 4 hodiny intervizi, kde reflektují svoji činnost. Skupinu matek vede 1 koordinátorka – sociální pedagožka. Diakonie od roku 2007 vzdělala již 120 žen s migrantským původem. Zpětná vazba projektů ukazuje, že je velmi potřebné podpořit interkulturní práci ve více oblastech, např. zdravotnictví, péče o seniory. Také společenské změny s sebou přinášejí potřebu vzniku nových pracovních míst.⁷⁶

⁷⁵ DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Zářij 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

⁷⁶ Tamtéž

5 PRAKTICKÁ ČÁST

Zatímco v teoretické části bylo smyslem ukázat historii jednotlivých kultur, vysvětlit jednotlivé pojmy, výzkumná část se zaměřuje na propojení těchto dvou témat a hledání souvislostí.

Ve výzkumné části své práce se autorka věnuje kvalitativnímu výzkumu a posléze interpretaci dat, která z tohoto výzkumu vyplynula. Postupovala podle autorů Švaříčka a Šedové a jejich titulu *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Stanovila si cíl projektu, výzkumný problém, definovala výzkumné otázky, bylo rozhodnuto o metodách výzkumu, sbírala data a organizovala je. Nedílnou součástí výzkumu byla analýza dat a jejich formulování do závěrů výzkumné zprávy.⁷⁷

5.1 CÍLE PROJEKTU

Cílem tohoto výzkumného projektu je popsat a částečně prozkoumat, jaké přínosy má interkulturní soužití mladého člověka v Berlíně a zda vůbec nějaký přínos má a pro koho. Zkoumá, zda mladí přistěhovalci podporují integraci či separatismus. Projekt částečně odkrývá problém xenofobie, která se velmi často projevuje latentně. Dále se věnuje otázce, proč vlastně mladí lidé cítí potřebu odcházet ze zemí svého původu a zda jsou jako přistěhovalci vítáni.

Výzkum poskytuje zpětnou vazbu pohledem cizince. Výsledky projektu mohou pomoci veřejnosti zlepšit náš vztah k cizincům, které potkáváme na ulicích, ve školách, na pracovištích, nebo žijí v našem sousedství. Projekt slouží k tomu, abychom mohli pochopit, poznat a hledat společné cesty k nekonfliktnímu a zajímavému soužití, zbaveného napětí. Takto je možné naplnit praktický cíl práce.

Projekt současně plnil i personální cíl autorky, obohatil ji o postřehy a zkušenosti jejích přátel, o kterých nebyla příležitost při běžném setkávání hovořit. Sama autorka žije 3 roky v Berlíně a bylo pro ni osobně významné toto téma prozkoumat.

⁷⁷ ŠVAŘÍČEK, R., ŠEĎOVÁ.. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Vnímají respondenti Berlín jako interkulturní město, které vítá přistěhovalce?
2. Považují respondenti za prospěšné zachovávat si tradice země svého původu?

5.3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Pro zkoumání praktické části práce použila autorka přístup kvalitativního výzkumu, který se jí jevil vzhledem k tématu adekvátní.

Jako výzkumnou metodu zvolila autorka metodu strukturovaného rozhovoru. Prostřednictvím metody rozhovoru se autorka snaží vidět, jak lidé žijí a rozumějí svému životu. U jmenované metody je badatel dotazovatelem, ale i průvodcem, současně se snaží pochopit kontext a různé faktory v životě dotazovaného. Pomocí rozhovorů, které jsou s autorkou vedeny, vystavila závěrečné resumé.

Zde jsou uvedeny otázky, pomocí kterých autorka vedla své rozhovory.

1. Z které země pocházíš a proč jsi se rozhodl/a odejít právě do Berlína?
2. Mluvíš německy, nebo se teprve učíš?
3. Byla tvoje adaptace na nové prostředí snadná?
4. Víš o tom, že existují organizace, starající se o imigranty?
5. Přinesl/a sis ze své země nějaké tradice a dodržuješ je tady v Berlíně?
6. Setkal/a ses projevem xenofobie vůči své osobě?

5.4 TECHNIKA SBĚRU DAT A VÝZKUMNÝ VZOREK

Vzhledem k cíli výzkumu bylo stanoveno studovat 5 mladých cizinců ve věku 20- 28 let, žijících v Berlíně. Výzkumný vzorek tvoří pouze úzká skupina respondentů, ale pro kvalitativní výzkum jsou dostačující. Autorka všechny osobně zná z každodenního života, dvě respondentky jsou jejími spolupracovnicemi na občasných brigádách a zbývající tři jsou kamarádi. Každý z nich pochází z jiného státu, někteří i z jiných kontinentů.

Autorka předešla nízké pravděpodobnosti otevřenosti respondentů tím, že skutečně oslovila své velmi blízké přátele. Při analýze rozhovorů s jednotlivými respondenty se

ukázalo několik společných prvků, některé vzorce se opakovaly či si byly podobné. Tak mohl vzniknout interpretační rámec. Své přátele vyzpovídala ve velmi přátelské atmosféře, buď v kavárně, nebo na společné večeři u sebe doma.

Autorka odpovědi zaznamenala na diktafon v mobilním telefonu a následně doslovně převedla do písemné formy. V následující části celého procesu zpracování dat byly vypuštěny nerelevantní a nesouvisející informace s tématem výzkumu. Pro potřeby této práce nebyl uveden celý životní příběh, ale byly vyzvednuty odpovědi na otázky, které autorku zajímaly v souvislosti s výzkumem. Autorka dbala, aby nebyla porušena či pozměněna samotná historie příběhu. Byla vynechána parazitická slova a slovní vata, kvůli rychlejšímu zpracování výsledků.

Výzkum byl prováděn v období března až září roku 2014.

6 KVALITATIVNÍ VÝZKUM- ROZHOVORY

Hideto O., 32 let, DJ a model scout. V minulosti žil v Kanadě, nyní spokojeně pobývá v Berlíně. To, že bydlí v Berlíně, oceňuje ze všech dotázaných nejvíce. Do Japonska se rád vrací jednou za rok či dva, ale trvale se vracet nechce.

1. *„Jsem z Japonska a do Berlína jsem se přestěhoval kvůli zdejšímu životnímu stylu. Při první návštěvě mě totiž úplně ohromilo, jak moc je rozdílný od toho japonského. Úplně si pamatuji, že jsem vůbec nechápal, jak je to možné, že tu takhle fungují? Uvolněně, přátelsky, cítil jsem tu ohromnou svobodu. Japonci jsou navenek dost uzavření, i když doma jsou taky OK. Když jsem se potom rozhodoval, kam se z Tokia přestěhovat, Berlín byl úplně první místo, které mě napadlo! Žiji tu 5 a půl roku a rozhodně plánuji zůstat co nejdéle... teda pokud mi to pracovní víza dovolí.“*

2. *„Německy nemluvím skoro vůbec. Učit jsem se začal, ale kurz jsem nedokončil a od té doby jsem i to málo, co jsem se naučil, zapomněl. Mám pár německých kamarádů, ti si se mnou rádi procvičí jejich angličtinu a zbytek kamarádů a známých je ze všech koutů světa. Je ale pravda, že mi tu docela často chodí úřední dopisy, kterým bohužel nerozumím. Pracuji z domova a spoustu úředních záležitostí musím vyřídit sám takže potřebuji pomoc, ale dá se to zvládnout. Dá se říct, že němčinu nijak nepotřebuji, jazyk, který používám s kamarády je pouze angličtina, kterou tu ovládají všichni.“*

3. *„Nebyla bez problémů, ale rozhodně nic, co by mě vystresovalo. Stěhoval jsem se už víckrát a vždy je nutné určitě procedury podstoupit, úřady a tak.“*

4. *„Vůbec neznám.“*

5. *„Určitě jídlo. To je něco, čeho se nevzdám, ať budu kdekoliv (smích). Naštěstí si nemusím nic odpírat, díky Bohu za dobře zásobované asijské supermarkety. Taky mě dost baví připravovat japonská jídla pro známé, je to pro ně zážitek, vidí v tom delikatesy, ale jsou to obyčejná japonská jídla. A co lidi spojí víc, než právě dobré jídlo? Dá se říct, že bych nikdy úplně nepřešel na západní jídlo. V tomhle jsem japonský patriot v Berlíně.“*

6. *„Bohužel ano, ale to se mi jako Asiatovi může stát kdekoliv mimo Japonsko. Nebyl to fyzický útok, ale nějakou desítku poznámek, které pro mě byly přes čáru, bych určitě*

dohromady dal. Je to hnus, když pomyslím, že jen vypadám jinak. Ale domů se vracet nechci, tak ty poznámky skousnu. Diskuse je zbytečná.“

Vnímá respondent Berlín jako interkulturní město, které vítá přistěhovalce?

Respondent si Berlín velmi oblíbil, míní, že město je skutečně přátelské k přistěhovalcům.

Považuje dotázaný za prospěšné zachovávat si tradice země svého původu?

Pro dotázaného je určitě nutností dodržet tradice své země a to zejména v otázce stravování. Jedním z důvodů je i setkávání s přáteli nad společným jídlem.

Laura A. C., 25 let, studentka mezinárodního práva na berlínské univerzitě a prodejní poradkyně v obchodě s trendy oblečením. V Berlíně je ráda, ale na svou zemi je velice vázána a létá tak alespoň jednou za dva měsíce.

1. *„Jsem z Dánska a přijela jsem na výlet, seznámila jsem se s mým teď už ex-přítelem, který odsud pochází a už jsem tu zůstala! Momentálně studuji. Na jaře 2015 tomu bude 6 let, co jsem přijela. Velmi to utíká. V létě se ale vrátím zpět do Dánska, protože mi prostě chybí. Berlín je uvolněný a přátelský svou atmosférou, ale až dostuduji, vrátím se zpět do Kodaně.“*

2. *„Ano, naštěstí jsme se učili německy už na základní škole. Mluvím plynně, dokonce jsem svojí bakalářskou práci psala německy a jsem na to opravdu hrdá, protože to byl docela oříšek. Jedna věc je mluvit, umět si objednat, ale tohle bylo fakt něco! Jsem na sebe pyšná, ale je pravda, že víc uplatním angličtinu.“*

3. *„Určitě ano, Německo od Dánska není zase tak daleko. Hodně tomu pomohl Philipp (zmíněný ex-přítel), ale určitě bych to zvládla i sama. Nepřijde mně velký rozdíl mezi pobytem ve Švédsku a Německu. Neshledávám prakticky mnoho rozdílů.“*

4. *„Vím, kamarádka v jedné pracuje, ale ani nevím, jak se ta organizace jmenuje. Dělají volnočasové aktivity pro děcka v Kreuzbergu, chodí často ven, ale to je asi tak všechno, co o nich vím. Jen mně přijde, že vždy hovoří o aktivitách spíše pro lidi ze třetích zemí, nějakých uprchlíků, Turků, Arabů a tak. Takže z toho soudím, že se starají o lidi s nižším sociálním statusem, myslím, že je to třeba.“*

5. „Co třeba kodaňský zvyk – kolo? No to je jednoduché, v Berlíně jezdí na kole všichni... Vánoce? Narozeniny a tak? Vždycky je to trochu šmrncnuté Dánskem. Víš že Dánsko miluji, takže nějaká ta vlaječka na dortu ale i u mě v pokoji se najde (smích).“

1. „Konkrétně na mou osobu ne. Myslím, že Berlín je velice mezinárodní a xenofobie tu nemá místo. Určitě jsem slyšela nějaké historky, ale nikdy od mých blízkých kamarádů. Na mě nikdo navíc nepozná, že nejsem Němka.“

Vnímá respondent Berlín jako interkulturní město, které vítá přistěhovalce?

Ano, dotazovaná odpověděla, že dle jejího názoru je Berlín městem přátelským k imigrantům.

Považuje dotázaný za prospěšné zachovávat si tradice země svého původu?

Dotázaná částečně zvyky své země dodržuje, je pyšná na to, že je Dánka.

Magda W., 27 let, redaktorka pro polský magazín zaměřený na módu a umění, do Polska dojíždí alespoň dvakrát do měsíce a říká, že mimo Berlín by nikde jinde v Německu nežila.

1. „Jsem z Varšavy a jsem tu, protože myslím, že právě teď v Evropě není lepší místo než Berlín! (smích). Zbožňuji uvolněnou berlínskou super atmosféru, mejdany, takový trochu hippie styl života, zvláště v bývalém východním Berlíně to opravdu žije. Příští týden slavíme můj 3. rok! Zůstat nebo odejít? Teď to neřeším, ale čím dál víc mých kamarádů ano, takže možná za dva nebo tři roky, ale kdo ví?“

2. „Tak jako zvládnou se domluvit, ale nesnáším když musím telefonovat v němčině. To mi prostě nejde... ale jo, domluví se dobře. Jenže mnohem častěji mluvím anglicky, protože Berlín je fakt interkulturní a angličtina tu frčí, dokonce i v obchodech všechny prodavačky umí.“

3. „Super snadná, šlo to lépe, než jsem myslela. Kamarádi mě v minulosti trochu varovali, že s Němci nebudu vycházet, ale není to tak. Nezvykla jsem si na počasí, věčně pod mrakem. A někdy se fakt smějí té německé pečlivosti, jak se nestydí druhého upozornit, že odhodil papírek. Toho by si u nás nikdo nevšiml. Tady jsou dost uvědomělí a poslouchají zákony.“

4. „Určitě nějaké existují, ale neznám žádnou, nepotřebuji o nich žádné informace. A tady nějaké jsou?! Fakt?“

5. „Mám tu hodně polských kamarádů, děláme to samé co bychom dělali doma, ale třeba na prázdniny chci být doma a užívat si toho všeho polského na plné pecky, ovšem to se spíš týká rodinných zvyklostí. Obecně nevidím rozdíl v tom, co dělám tady a v Polsku, myslím, že zvyky jsou podobné.“

6. „Jako nevím, jestli je to přímo xenofobie, ale určitě už jsem slyšela nějaké poznámky o mé rodné zemi. A nebylo to nic hezkého. Nejednou, když jsem byla na párty a zmínila se, že jsem Polka, kluci se se mnou přestali bavit, jejich zájem ochladl. To jsem cítila úplně zřetelně, však jako holka víš, o čem mluvím.“

Vnímá respondent Berlín jako interkulturní město, které vítá přistěhovalce?

Ano, z této odpovědi plyne, že Berlín je pro dotázanou skutečně interkulturním městem, respondentka je z berlínské pozitivní atmosféry nadšená.

Považuje dotázaný za prospěšné zachovávat si tradice země svého původu?

Respondentka uvádí, že nevidí rozdíl mezi zvyky polskými a německými. Necítí potřebu nějaké zvyklosti dodržovat.

Dylan M., 28 let, manažer v oblasti real estate, příležitostný DJ, který si tu užívá mezinárodní složení a do své rodné země se vrací jednou za 2-3 roky, častěji prý není třeba. Londýn je pro něj evropským domovem, protože tam má příbuzné, ale Berlín je jeho centrem zábavy.

1. „Jsem z Nového Zélandu a po Londýnu jsem do Berlína přišel prostě proto, že je tu větší zábava a za méně peněz. V Evropě chci zůstat ještě alespoň 7 let, z toho v Berlíně 5 let. Prakticky se cítím všude po světě docela dobře, ale Berlín je výjimečný svou atmosférou. Nějak vím, že byl rozdělený na dvě části zdí, tak možná proto jsou tu tak lidé promíchání a to dělá město tím, co mě baví. Ve východní část to žije mnohem víc, ale možná je to taky tím, že je to teď tak populární a za pár let tu neštěkne pes....ale to já už budu taky dávno pryč.“

2. *„Tak jako každý, se učím (smích). Ne, jako chodím na kurz, je to můj třetí, jen pořád nemám pocit, že bych to uměl. Co si budeme povídat, němčina není nejhezčí jazyk na světě. A vy (pozn. míní mě a kamarády, kteří německy nemluví) taky moc nepomáháte. A víš co, paradoxně jsem němčinu nikdy úplně nepotřeboval, vyjdu s angličtinou. Není to úplně lehké na úřadech, ale vždycky se najde úředník, který angličtinu ovládá skvěle. Nakonec i lékaři. Problémem jsou nějaká úřední lejstra, ale ty jsem vyplňoval párkrát v životě. Pracuji pro klienty, kteří se pohybují po světě, mluvíme anglicky.“*
3. *„Tím, že jsem sem přišel z Londýna, tak to asi nebyl takový šok, ale přijet z NZ rovnou sem? Jako asi bych měl nějaké momenty...zejména mě překvapilo, jak jsou mladí lidé družní, Berlín je velice přátelský. Rychle jsem si tenhle styl oblíbil, je příjemné mít tolik známých. Na Zélandě není tak velké město, všichni si tam žijí na farmách víceméně pro sebe. Tady fungují kavárničky, různá centra, všelijaké zajímavé aktivity pro mladé. A taky se hodně scházíme doma a pořádáme večere. Je to mix různých kuchyní, to mě baví, každý přinese něco svého, co mu chutná, nebo co je tradiční v jeho zemi.“*
4. (dlouze přemýšlí).... *„Bohužel neznám.“*
5. *„Z NZ jsem odešel, sice mi chybí rodina a kamarádi, ale domů ani tak často nevolám, natož abych si vzpomínal na nějaké tradice. Určitě na ničem nelpím, kdyby mi něco chybělo, tak bych rád věděl, co by to mělo být. Vánoce? Ty naše bohužel nejdou v berlínské šedi vůbec aplikovat! A hlavně, nějak mě přijde, že svět je tak promíchaný, že je zábavné pozorovat, jak to chodí jinde a nějaké místní zajímavé tradici se i přiučit. Třeba tady v Berlíně je tradice, že se v neděli, když je dobré počasí, všichni schází venku, v místních parcích. To jsem hned přijal jako tradici a rád vyměnil za tradici novozélandskou, scházet se v neděli s rodinou. No a tenhle skvělý zvyk se dá snadno přenést i do jiné části světa, ne? Jsem takový misionář tradic....“směje se.*
6. *„Setkal, několikrát. Tím, že maminka je z Jamajky mám prostě trochu exotický look, který některé lidi upoutá, ale spíš je to moje osobnost. Jsem výřečný, rád se pouštím do konverzace s novými lidmi a to prostě někteří moc nechápou. Němci jsou dost uzavření a “small talk“ dělá mnohým problémy. Ale to se asi xenofobií nedá nazývat, co? Spíš nepochopením. Tak mě napadá, že Berlín možná nedělají tak skvělým místem Němci, ale spíše cizinci, kteří se tu usadili.“*

Vnímá respondent Berlín jako interkulturní město, které vítá přistěhovalce?

Z odpovědi dotazovaného také vyplývá, že Berlín vnímá jako skutečně interkulturní místo s příjemnou atmosférou.

Považuje dotázaný za prospěšné zachovávat si tradice země svého původu?

Z odpovědi respondenta vyplývá, že nevidí jako nijak zvlášť užitečné zachovávat si tradice své rodné země.

Cristian G., 27 let, programátor pro mezinárodní start up, který tu našel práci a tak zůstal, a až poté ho začal zajímat pestrý kulturní život, který Berlín nabízí. Do Španělska léta v zimě, aby uniknul typické berlínské šedi.

1. *„Jsem ze Španělska a jako mnoho dalších jsem odešel kvůli krizi, která je v mém regionu prostě nesnesitelná. Jsem tu 2 a půl roku a zůstanu tu, pokud budu mít práci a stejné zázemí. Vracet se mi určitě nechce a začínat někde od znova prostě taky ne. Berlín je dobrým místem pro život, ale Španělsko je určitě vřelejší.“*

2. *„Chodil jsem na němčinu na škole, nějaký základ mám, ale upřímně – je to bída. Možná se v roce 2015 pustím do nějakého kurzu... ale uvidíme, nic si neslibuji. Ale německy hovořím stejně tak půl na půl s angličtinou, ta je dnes naprostou nutností. Nakonec i s německými kamarády mluvím anglicky, protože v partě se vždy najde někdo, kdo německy neumí, ale anglicky umíme vlastně všichni.“*

3. *„Největší hrůza bylo a stále je, počasí. Pak striktní německá nátura a potom hledání práce a bydlení. Ale asi jako pro každého, koho znám, šlo to docela rychle a hladce. Hodně tomu pomáhá, že je ve městě stále někdo nový, takže lidi sdílejí stejné problémy. Naštěstí i jejich řešení, takže se dá se vším pohnout velice rychle. Ať už jsou to nějaké dokumenty, které Němci milují nebo stěhování. Hledání práce je ale rozdílné podle oborů, já jsem byl v pohodě. Určitě víš, že mladí si tu hodně pomáhají, tím jak jsme propojeni na sociálních sítích, je snadné a rychlé všechno zorganizovat.“*

4. *„Neznám.“*

5. „Mám tu teď na návštěvě bráchu, takže si přijdu skoro jako doma. V práci mám 3 kolegy, Španělů je tu hodně, ale nějaké tradice? Mám přítelkyni Švédku, takže je to takový mišmaš všeho, prolínáme místní, rodinné i národní tradice, jak nám to vyhovuje a v čem se cítíme dobře.“

6. „Jak jsem řekl, je nás tu hodně, takže třeba při hledání práce jsem několikrát zaslechl, že Berličanům bereme práci. Neberu to osobně. To je asi spíš diskriminace. Jenže to si takhle stěžují asi na všechny národnosti, pokud jsou v tom peníze a práce, tak je někdy může být vyhrocené, ale na moji osobu, to naštěstí nemám nic konkrétního.“

Vnímá respondent Berlín jako interkulturní město, které vítá přistěhovalce?

Z odpovědí vyplývá, že Berlín je skutečně interkulturním místem, ovšem při hledání práce měl respondent několikrát pocit diskriminace.

Považuje dotázaný za prospěšné zachovávat si tradice země svého původu?

Tento respondent nijak zvlášť tradice své země nezachovává.

Autorka sama zkusila na otázky odpovědět dle svých osobních zkušeností.

Dominika Mazurová. 22 let, Berlín opravdu miluje, odchod bude bolestivý, ale třeba se jednou vrátí!? Do ČR se vrací jednou za 2-3 měsíce, ale to hlavně kvůli škole, kterou studuje dálkově, potom už to bude minimálně (z důvodů vzdálenosti) a spíš doufá, že rodina bude cestovat za ní.

1. „Z ČR jsem odešla za svým přítelem, který se do Berlína přestěhoval a navrhnul, abych to zde po maturitě taky zkusila. V té době jsem už jsem za ním do Berlína dva roky dojížděla, takže jsem věděla, co mě čeká. Tedy, to jsem si alespoň myslela. Co se týče práce, neměla jsem nic zařízeného, byly to těžké tři měsíce, ale zpětně ničeho nelituji.

Na podzim 2014 to byly 3 roky, co zde bydlím a pracuji. Plánovala jsem zůstat ještě několik let, ale naskytla se mi pracovní příležitost mimo Evropu a tak jsem se rozhodla změnit plán.“

2. „Německy nemluvím, za celou dobu svého pobytu jsem ani neměla nutkavou potřebu začít s učením. Je to dáno tím, že se pohybuji v okruhu lidí, kteří německy nemluví,

společný jazyk je tedy angličtina, stejně tak jako v práci a tak jsem kurz odkládala na neurčito... Pravdou je, že základní slovní výbavu člověk pochytá i z běžného kontaktu s lidmi. Takže něco málo rozumím, němčinu ovládám pasivně.“

3. „Velice snadná. Určitě je to dáno tím, že jsem měla několik velice dobrých přátel, kteří mi pomohli s čím bylo třeba. Ale nedovedu si představit, jak bych řešila všechny dokumenty sama a bez internetu – to by byl určitě problém. Hlavně bez sociálních sítí, kde se dalo obratem poradit s někým zkušenějším. Ať je Berlín mezinárodní jak chce, všechny oficity jsou stále v němčině.“

4. „O organizace jsem se nezajímala až do doby, než jsem začala s touto bakalářskou prací. Mimo České Centrum, které se zaměřuje na kulturu jsem neměla potřebu zmíněné organizace vyhledávat. Jsem velice překvapená“.

5. „Třikrát jsem organizovala české Vánoce , ale to byla spíš humorná akce pro kamarády, kteří na Vánoce zůstali v Berlíně a nebyli tak doma se svými rodinami. Jinak neudržují žádné zvyky ani tradice. Vánoce i Velikonoce tu jsou prakticky podobné, je volno, které si člověk zorganizuje jak chce, stejně jako v Čechách.“

6. „Jsem docela citlivá na to, když je ve spojení s Českou republikou užíván termín “východní Evropa“, ale pro Rakousko je to vždy “střední Evropa“ a mnohdy se tak děje ze strany Němců.

Také se mě dotkla otázka rozdílných platů podle národnosti, která se objevila ve start-upu, ve kterém jsem pracovala. Jednalo se o to, že kolegové ze severských zemí byli najímáni na stejnou práci za více peněz. Až později jsem zjistila, že se jedná o častý úkaz. Najmout pracovníky například pro norský trh, je ve stejné platové kategorii prostě nemožné. To se potom začne řešit kdo pochází odkud a je to nepříjemné, neboť se neporovnávají dovednosti, ale něco neměnného a podle mě (v kontextu práce) značně nepodstatného.“

Vnímá respondent Berlín jako interkulturní město, které vítá přistěhovalce?

Ano, respondentka souhlasí s tím, že Berlín je skutečně interkulturním a přátelským městem.

Považuje dotázaný za prospěšné zachovávat si tradice země svého původu?

Z odpovědí vyplývá, že autorka sama žádné speciální tradice nedodrží.

6.1 ZPRACOVÁNÍ A INTERPRETACE DAT

V této části práce jsou předloženy výsledky rozhovorů autorky s jednotlivými respondenty. Z uvedených odpovědí plyne, že dotazovaní se přistěhovali do Berlína jako do města, které je v současnosti in, v kurzu. Oceňují přátelskost města, uvolněnou atmosféru, která je jednou z důvodů, proč zůstávají. Jeden dotázaný se přestěhoval do Berlína výhradně kvůli práci, ale atmosféra města ho také jednoznačně nadchla. Dotazovaní dále uvádí, z jakých částí světa pochází.

V další otázce respondenti odpovídají, že jejich komunikačním jazykem je jednoznačně angličtina. Dva z nich ovládají němčinu dobře, ale ve skutečnosti považují za nutnost ovládat angličtinu, kterou považují za světový jazyk. Němčinu ve skutečnosti potřebují pouze kvůli úřednímu styku.

Otázka třetí je zaměřena na adaptaci respondentů. Je zřejmé, že žádný z dotázaných neměl výraznější problémy zvyknout si na nové prostředí. Setkali se pouze s drobnými problémy při vyřizování úředních záležitostí, ale domnívají se, že se nijak neliší od administrativních požadavků v ostatních zemích. Všichni uvádí, že dost nápomocné byly při adaptaci sociální sítě, kde snadno našli pomoc a odpovědi na případné problémy. Dva odpovídající se zmiňují o německé pečlivosti a zdůrazňují, že Němci si velmi potrpí na dodržování zákonů.

Pouze jedna respondentka odpověděla na čtvrtou otázku kladně, věděla o existenci organizací, které pracují pro imigranty. Osobní zkušenost však neměl z dotazovaných nikdo, vesměs uvedli, že informace tohoto typu ani nepotřebují, nezajímají se o ně.

Z dotazování na pátou otázku vyplývá, že dodržování tradic své rodné země nepovažují respondenti za nijak důležité, neshledávají zásadní rozdíl mezi tradicemi Německa a své rodné země, pouze oba respondenti, kteří nepochází z Evropy, mají jiný názor. Japonský respondent považuje za naprosto nezbytné zachovat si své stravovací obyčeje, protože jídlo bere jako podstatnou součást své kultury, ale také jako záminku k setkávání se svými přáteli. Některé odpovědi se shodují v tom, že dotazovaní žijí a setkávají se s přáteli různých zemí, od kterých přejímají jejich tradice a mísí je se svými vlastními.

Poslední část výzkumu se týkala projevů xenofobie. Dva dotazovaní odpověděli, že několikrát byli slovně atakováni kvůli svému neevropskému vzhledu. Další dotazovaný se setkal s projevem diskriminace a to zejména na pracovním trhu. Jedna respondentka uvedla, že cítila ochlazení vztahů po té, co uvedla svoji národnost.

Pro jasnější a přehlednější výsledek výzkumu byla data zpracována do přehledné tabulky.

TABULKA č. 1

	HIDETO	LAURA	MAGDA	DYLAN	CRISTIAN	DOMINIKA
ZEMĚ PŮVODU	JAPONSKO	ŠVÉDSKO	POLSKO	NOVÝ ZÉLAND	ŠPANĚLSKO	ČESKÁ REPUBLIKA
SNADNOST ADAPTACE	SNADNÁ	VELMI SNADNÁ	SNADNÁ	SNADNÁ	SNADNÁ	SNADNÁ
ZNALOST NĚMČINY	NE	ANO	ANO	NE	ANO	NE
ZNALOST ORGANIZACÍ PRO IMIGRANTY	NE	ANO	NE	NE	NE	NE
DODRŽOVÁNÍ TRADIC	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE
SETKÁNÍ S XENOFOBIÍ	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	ANO

Zdroj: vlastní

ZÁVĚR

Tato práce neměla ambice postihnout všechny aspekty interkulturního soužití. Cílem nebylo ani definovat východiska z případných problémů, ale spíše nabídla krátký exkurz do života mladých lidí v Berlíně.

Autorka si kladla dvě výzkumné otázky, na které padly jasné odpovědi. Berlín je pro oslovené osoby jednoznačně interkulturním městem a vítá přistěhovalce. Autorce se bohužel nepodařilo oslovit lidi z nižším sociálním statutem, jejich odpovědi by zřejmě nebyly tak jednoznačné, protože se potýkají s problémy, např. při hledání práce, či neovládají dostatečně jazyk dané země. Odpověď na druhou výzkumnou otázku již tak jednoznačná není. Respondenti si částečně udržují tradice své rodné země, ale tyto se různě přetváří podle toho, kde lidé momentálně žijí a s kým se stýkají. Sama autorka necítí jednoznačnou potřebu dodržovat například vánoční obyčeje, přesto pro své přátele přichystala tradiční českou večeři. Odpovědi na tento jev by mohlo být, že mladí lidé možná ani nevnímají, že určité činnosti v jejich životě mají své kořeny a vazby na rodnou zemi. Jsou ochotní své zvyklosti přizpůsobit okolnostem, nelpí jednoznačně na tradicích. Pokud dochází k přátelským setkáním, rádi se ale prezentují oblíbeným jídlem své rodné vlasti.

Výzkum ukázal i jiné skutečnosti. S postupující globalizací dnes mladí lidé využívají jako světový jazyk angličtinu a neznalost považují za handicap. Přistěhovalci problém nevidí v neznalosti jazyka země kde žijí, ale spatřují jej v neznalosti angličtiny. Zajímavou skutečností je, že se dotázaní velmi snadno adaptovali na život v Berlíně, našli si přátele a vlastní aktivity, život zde neshledávají nijak obtížným i přes známou německou preciznost. Jsou ochotni respektovat pravidla, pokud jim Berlin umožňuje pocit svobody v interakci s přáteli. Nikdo z nich neznal osobně práci organizací, zabývajících se pomocí imigrantům. Zřejmě to bude tím, že dotazovaní pochází z bohatších částí světa, ovládají světový jazyk a mají celkově vyšší sociální status.

Překvapujícím zjištěním pro autorku bylo, že pouze jedna oslovená se na vlastní kůži nikdy nesetkala s xenofobií, rasismem, či určitým typem diskriminace. Je zřejmé, že problémy tohoto typu mizejí jen velmi pomalu, ani postupující globalizace a prolínání kultur, ras není pro určité typy lidí lékem na nesnášenlivost a nedokáže potlačit své projevy a postoje vůči rozdílné rase. Autorka je názoru, že je nesmírně důležité

připravovat mládež ve školách na zvyšování zastoupení dětí různého národnostního i etnického původu, rozdílného náboženství i kultur. Z výzkumu vyplynulo toto nepříjemné zjištění, které bylo i jedním z cílů práce. S ohledem na závažnost problému je nutné, aby veřejnost, stát a školství věnovali trvalou pozornost toleranci a boji proti xenofobii a rasismu.

Dalším cílem práce bylo odkrýt způsoby interkulturního soužití v Berlíně. Výzkum ukázal, že Berlín je oblíbeným místem imigrantů, právě pro zajímavý mix obyvatelstva, které s sebou přináší zajímavé prvky ze své vlastní kultury a tyto se přirozeně prolínají a přetvářejí. Globální jazykem k porozumění se stala angličtina. Mladí lidé jsou uživateli sociálních sítí, které adaptaci na neznámé prostředí velmi usnadňují. Takřka v přímém přenosu se dozvídají nejnovější informace, snadno nachází přátele a nepociťují obavy z odloučení od rodiny díky novým komunikačním technologiím.

Cíle práce se podařilo naplnit.

Seznam zdrojů:

Akademický slovník cizích slov. 2. díl, L-Ž. [Zprac. J. Kraus, V. Petráčková]. Praha. Academia: 1995. ISBN 80-200-0524-2.,

BAUMAN, Z. *Globalizace. Důsledky pro člověka*. Praha: Mladá fronta, 2000, ISBN 80-7149-335

Garraty, John A. *Tisíc a jedna zajímavost z amerických dějin*. Praha : Brána, 1998, ISBN 80-85946-87-4

HERVÉ J. *Globalizovaný Západ. Polemika o planetární kultuře*. Praha: Prostor 2012, ISBN 978-80-7260-265-0

Islám : náboženství, historie a budoucnost. Brno : Jota, 2010. ISBN 978-80-7217-628-1.

KREJČÍ, J. *Asie a Blízkého východu : Náboženství a politika v souhře a střetání*. Praha : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-734-6

KREJČÍ, J. *Asie a Blízkého východu : Náboženství a politika v souhře a střetání*. Praha : Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-734-6

PAVLÍKOVÁ, E. *Muslimští migranti a český sekulární stát*. Červený Kostelec: P.Mervart, 2012. ISBN 978-80-7465-018-5

SARTORI, G. *Pluralismus, multikulturalismus a přistěhovalci*. Praha. Dokořán: 2008. ISBN 978-80-7363-380-6, str. 67

SLÁDEK, K. *Ruská diaspora v České republice*. Praha : Pavel Mervart, 2010. ISBN 978-80-87378-49-6

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v České republice*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9

ŠVAŘÍČEK R., ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VANĚK, J.. *Filozofie a kultura v evropských dějinách*. Praha : Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-47-4

Výchova, vzdělávání a kultura ve vztahu k národnostním menšinám : mezinárodní konference. Praha : Komise Rady hl. města Prahy pro oblast n, 2004. ISBN 80-902972-6-9

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Elektronické zdroje:

ČINČERA, J. Kulturní globalizace. In: *czechfreepress.cz* [online]. Srpen 29, 2014 [vid 2014-08-29]. Dostupné z: <http://www.czechfreepress.cz/zona-kultura/jan-cincera-kulturni-globalizace.html>

DOHNALOVÁ, Eva. Migrační situace v Německu. In: *Interkulturní práce.cz* [online]. Září 23, 2014 [vid. 2014-09-23]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/interkulturni-mediace/zahranici/nemecko/>

JEŽKOVÁ, V. Multikulturalita Německa, Velké Británie, Švédska a České republiky a opatření vzdělávací politiky pro školní vzdělávání. In: *orbisscholae.cz*. Srpen 30, 2014 [vid 2014-08-30]. Dostupné z: http://www.orbisscholae.cz/archiv/2010/2010_3_06.pdf

Osobnostní rozvoj pedagoga. Cizinec, migrant, žadatel o mezinárodní ochranu, azylant. In: *osobnostnirozvojpedagoga.cz*. Srpen 29, 2014 [vid 2014-08-29]. Dostupné z: <http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/2-3-cizinec-migrant-zadatel-o-mezinarodni-cz/moduly/m1ochranu-azylant.html>.

PF JČU. Interkulturní vzdělávání. In: *pf.jcu.cz* [online]. Srpen 12, 2014 [vid.2014-08-12]. Dostupný z:

TICHÁ, Alena. Multikulturní výchova a výchova k evropanství. In: *rvp.cz* [online]. Červenec 2, 2014 [vid. 2014-07-02]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/g/1269/MULTIKULTURNI-VYCHOVA-A-VYCHOVA-K-EVROPANSTVI.html/>

SEZNAM PŘÍLOH:

Tabulka č. 1